

Abb. 93 Ink. 607 (wie Abb. 92), f. 2r, Detail (90%) Kat. 21

Abb. 94 Ink. 607 (wie Abb. 92), f. 131v Kat. 21

Abb. 95 Ink. 607 (wie Abb. 92), f. 177v Kat. 21

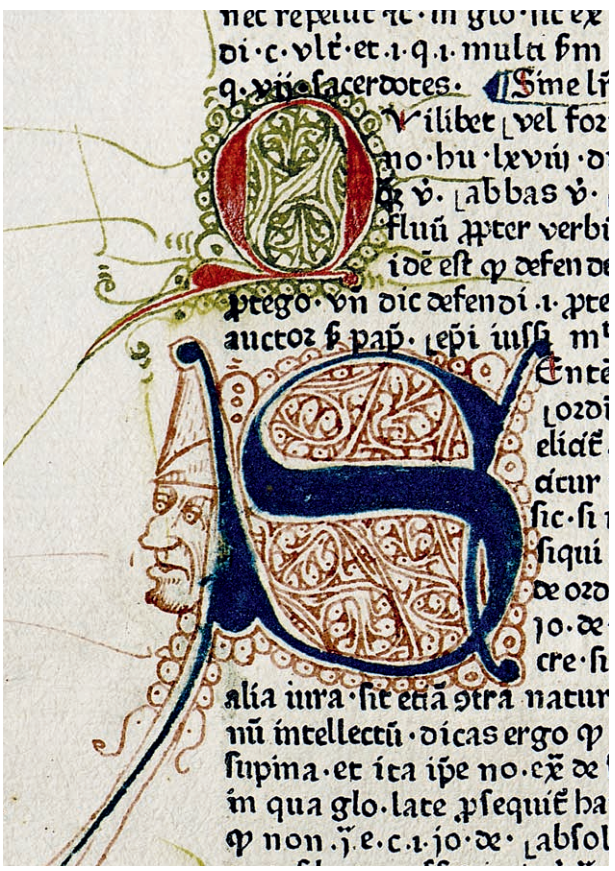

Abb. 96 Ink. 607 (wie Abb. 92), f. 195v Kat. 21

Abb. 97 Ink. 607 (wie Abb. 92), f. 285[r] Kat. 21

Abb. 98 Ink. 607 (wie Abb. 92), f. 287[r] Kat. 21

Abb. 99 Ink. 607 (wie Abb. 92), f. 338[v] (85%) Kat. 21

Abb. 100 Ink. 607 (wie Abb. 92), f. 376[v] (85%) Kat. 21

Abb. 101 Ink. 488 (Albertus Magnus, Mariale. Richardus de Sancto Laurentio, De laudibus Mariae), Hauptband, f. 3r: Initiale mit Verkündigungsdarstellung; Wiesel mit dem Wappen von Mondsee – Ulrich Schreier, um 1473 (60%) Kat. 22

Abb. 102 Ink. 488 (wie Abb. 101), Hauptband, f. 3r, Detail — Kat. 22

Abb. 103 Ink. 488 (wie Abb. 101), Beiband, f. 1r — Kat. 22

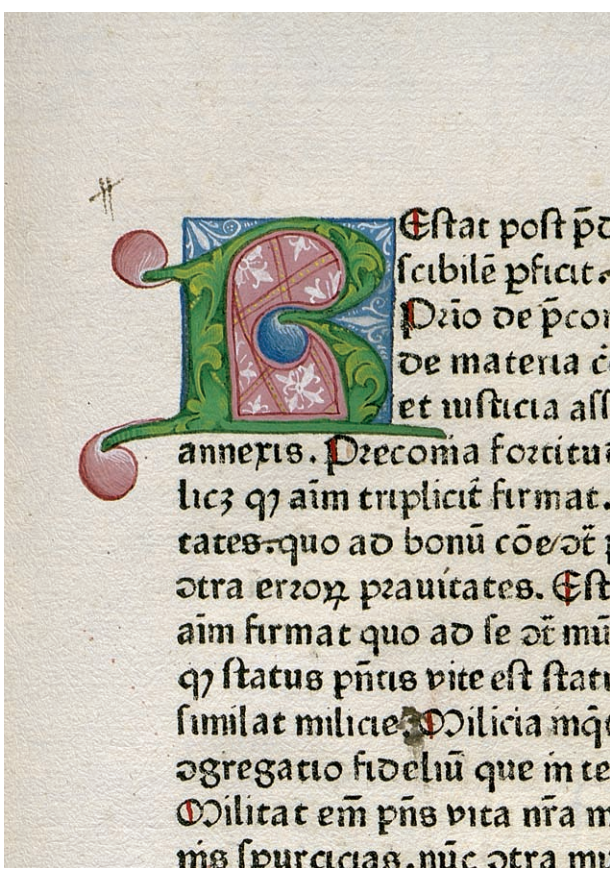

Abb. 104 Ink. 227, f. 71r – Ulrich Schreier (Werkstatt), 1470er Jahre — Kat. 24

Abb. 105 Ink. 227 (wie Abb. 104), f. 107r — Kat. 24

Abb. 106 Ink. 507, f. 1r – Ulrich Schreier und Mitarbeiter, um 1473 (75%) Kat. 23

Abb. 107 Ink. 507 (wie Abb. 106), f. 2r Kat. 23

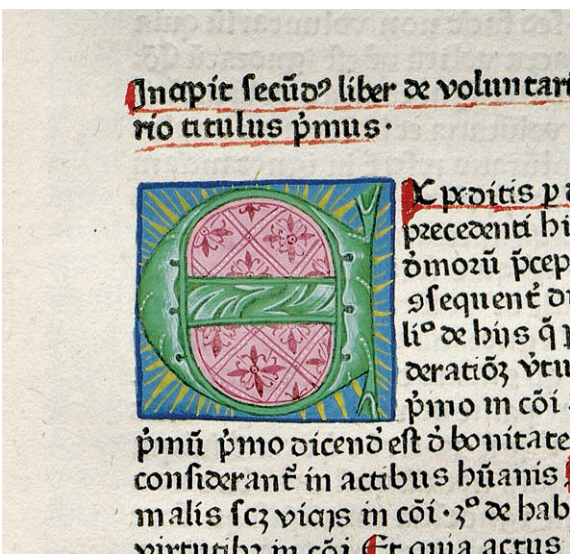
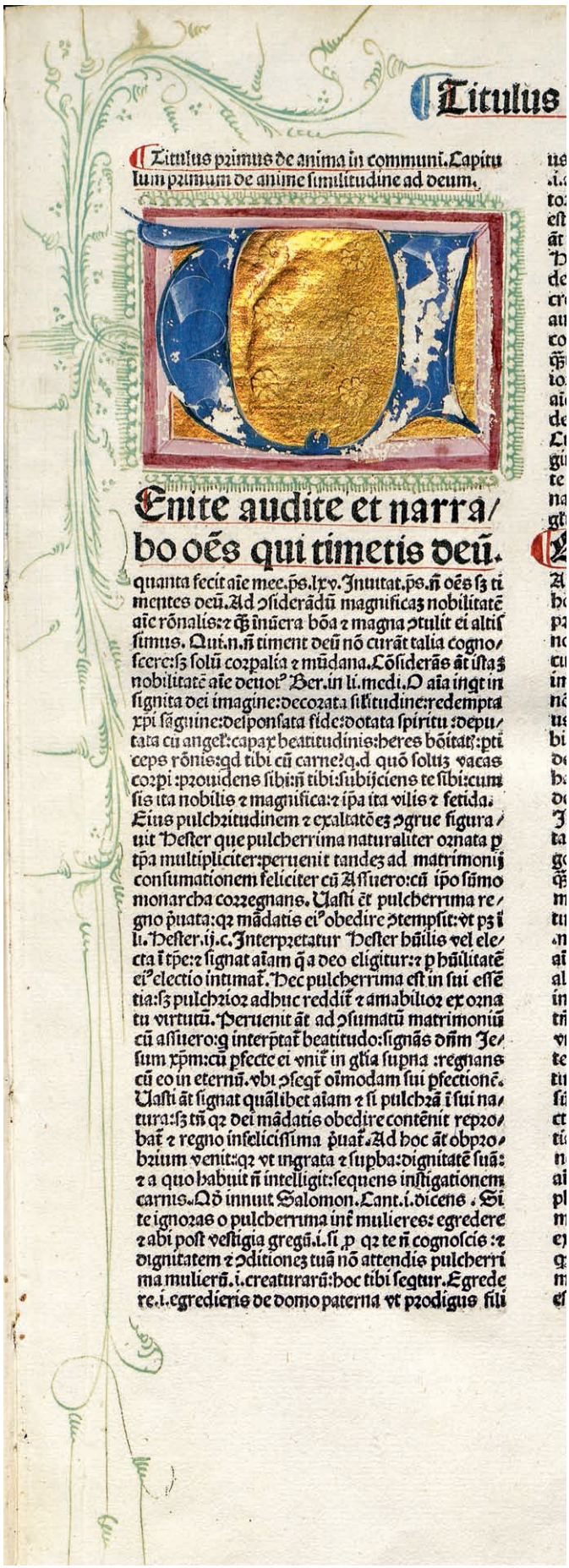

Abb. 108 Ink. 507 (wie Abb. 106), f. 57r Kat. 23

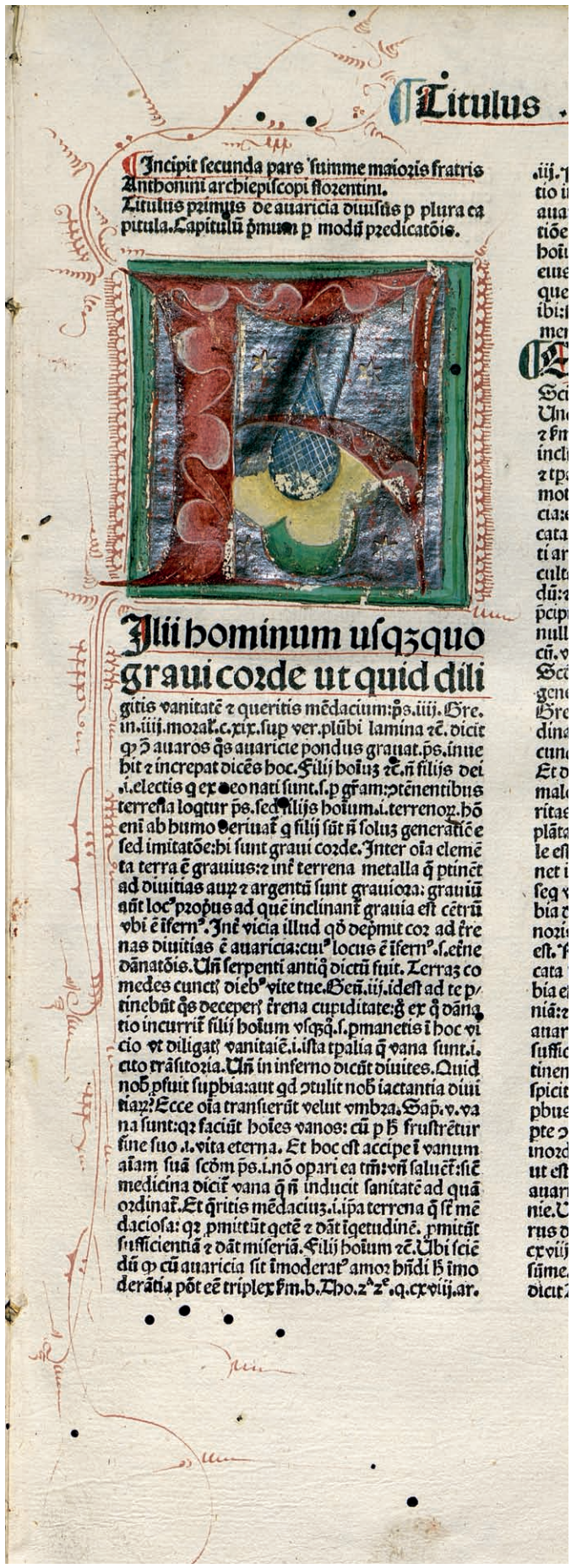
Abb. 109 Ink. 507 (wie Abb. 106), f. 314r Kat. 23

Titulus

Titulus primus de anima in communi. Capitulum primum de anime similitudine ad deum.

Enite audite et narrabo oēs qui timetis deū.

quanta fecit aīe mee. ps. lxv. Inuitat. ps. ñ oēs sz timentes deū. Ad ꝯsiderādū magnificaz nobilitatē aīe rōnalis: z q̄ inūera bōa z magna ꝯtulit ei altissimus. Qui. n. ñ timent deū nō curāt talia cognoscere: sz solū corpalia z mūdana. Cōsiderās āt ista z nobilitatē aīe deuot⁹ Ber. in li. medi. O aīa ingt insignita dei imagine: decorata similitudine: redempta xpi sāguine: desponsata fide: dotata spiritu: deputata cu angel⁹: capax beatitudinis: heres bōitat⁹: pticeps rōnis: qd tibi cū carne? q. d quō solutz vacas corpi: prouidens sibi: ñ tibi: subijciens te sibi: cum sis ita nobilis z magnifica: z ipa ita vilis z fetida. Eius pulchritudinem z exaltatōez ꝯgrue figura/uit Hester que pulcherrima naturaliter ornata p tpa multipliciter: peruenit tandez ad matrimonij consumationem feliciter cū Assuero: cū ipo sūmo monarcha corregnans. Quāsti ēt pulcherrima regno ꝑuata: qz mādatis ei⁹ obedire ꝯtempsit: vt pz i li. Hester. ij. c. Interpretatur Hester būilis vel electa i tpe: z signat aīam q̄ a deo eligitur: z p būilitatē ei⁹ electio intimat. Hec pulcherrima est in sui essētia: sz pulchrioz adhuc reddit z amabilioz ex ornatu virtutū. Peruenit āt ad ꝯsumatū matrimoniū cū assuero: q interptat beatitudo: signās dñm Jesum xpm: cū pfecte ei vnit in glia supna: regnans cū eo in eternū. vbi ꝯsequ⁹ olim sui pfectionē. Quāsti āt signat quālibet aīam z si pulchrā i sui natura: sz tñ qz dei mādatis obedire contēnit repzobat z regno infelicissima ꝑuat. Ad hoc āt obprobrium venit: qz vt ingrata z supba: dignitatē suā: z a quo habuit ñ intelligit: sequens instigationem carnis. Qđ innuit Salomon. Cant. i. dicens. Si te ignoras o pulcherrima inē mulieres: egredere z abi post vestigia gregū. i. si p qz te ñ cognoscis: z dignitatem z ꝯditiones tuā nō attendis pulcherrima mulierū. i. creaturarū: hoc tibi segtur. Egrede re. i. egredieris de domo paterna vt prodigus filius

Titulus

Incipit secunda pars ſūmme maiozis fratris Anthonini archiepiscopi florentini.

Titulus primus de auaricia diuisis p plura capitula. Capitulū ꝑmum p modū predicatōis.

Jlii hominum usqzquo graui corde ut quid diligitis vanitatē z queritis mēdacium: ps. iiij. Gre. in. iiij. mozal⁹. c. xix. sup ver. plūbi lamina ꝛc. dicit q; ꝯ auaros q̄s auaricie pondus granat. ps. ínue bit z increpat dicēs hoc. Filij boiuz ꝛc. ñ filijs dei .i. electis q ex deo nati sunt. s. p gr̄am: ptēnentibus terrena logtur ps. sed filijs hoīum. i. terrenoz. hō eni ab humo ꝺriuat q filij sūt ñ soluz generatiōe sed imitatōe: hi sunt graui corde. Inter oīa elemēta terra ē grauius: z inē terrena metalla q̄ ptinēt ad diuitias aur⁹ z argentū sunt grauioza: grauiū aūt loc⁹ ꝓpꝛius ad quē inclinant grauia est cētrū vbi ē ifern⁹. Inē vicia illud qđ depmit coz ad ẽrenas diuitias ē auaricia: cui⁹ locus ē ifern⁹. s. cēne dānatōis. Uñ serpenti antiq̄ dictū fuit. Terraz comedes cunct; dieb⁹ vite tue. Geñ. iij. idest ad te ptinebūt q̄s deceper; ẽrena cupiditate: q ex q̄ dāna tio incurrit filij hoīum vsqz̄q̄. s. pmanetis i hoc vicio vt diligat; vanitatē. i. ista tpalia q̄ vana sunt. i. cito trāsitoria. Uñ in inferno dicūt diuites. Quid nob ꝓfuit supbia: aut qđ ꝯtulit nob iactantia diuitiaz? Ecce oīa transierūt velut vmbra. Sap. v. vana sunt: qz faciūt hoīes vanos: cū p h frustrētur fine suo. i. vita eterna. Et hoc est accipe i vanum aīam suā scōm ps. i. nō opari ea tm: vñ saluāt: sic medicina dicit vana q̄ ñ inducit sanitatē ad quā ordinat. Et q̄ritis mēdaciuz. i. ipa terrena q̄ sē mēdaciosa: qz ꝑmittūt getē z dāt iqetudinē. ꝑmittūt sufficientia z dāt miseriā. Filij hoīum ꝛc. Ubi sciēdū q; cū auaricia sit ꝺmoderat⁹ amoz hūdi h ꝺmoderātiq̄ pōt eē triplex ꝺm. b. Tho. 2ª 2ᵉ. q. cxviij. ar.

Abb. 110 Ink. 320, f. 4ʳ – Salzburg (?), nicht vor 1481 (85%) Kat. 25

Abb. 111 Ink. 317, f. 5ʳ – Salzburg (?), nicht vor 1481 (85%) Kat. 26

Prolo

In nomine sancte ac individue trinitatis. Incipit prologus tertie partis summe beati Antonini archipresulis florentini ordinis predicatorum.

Stitit regina a dextris tuis in vestitu deaurato circũdata verietate: ps. 44. Uerba ista pphete loquentis ad dñz deum exponi possunt de virgine gloriosa aduocata ecclesie: que regina est ex regali progenie exorta: mater regis angelor se rõne regens: z interiores z exteriores sensus dirigens. Astãs. i. stãs nũq; cadens in aliquod peccatũ nec veniale sed semp recta ante dñm ad aduocãdũ p nobis. Stat eiz mater ante filiuz ait bernardus: ostẽdẽs pect' z vbera a dextris glorie: cũ etiam erat in mundo per cõtẽplationem in vestitu deaurato: stola vestita imortalitatis ptiosiori oi premio beatorum sicut aurũ excedit oia metalla. Stola duplici .s. glorie z corporis glorificati sm Aug. z ber. i sermonibus suis: circũdata varietate priuilegiorum s. plurimor. Et bec sm illõ apo. iz. Mulier amicta sole. s. virtutuz: quod pertinet ad eius in pñti rectam cõuersationẽ: que regina fuit astãs a dextris dei. Et luna sub pedib' eius idest omnis defectus sub ea. Luna enim defectũ patitur p sui mutationẽ. Et omnes sancti patiuntur nũc defectum glorie corporũ suor: sed hic defectus sub virgine est qz in vestitu deaurato. i. gloria refulgenti etiam corporis ad eius cõpletam beatificationẽ. Et in capite eius corona stellar. xij. i. excellentia. xij. priuilegior quorum varietate est circundata ad eius exaltationem. Possũt etiã dicta verba verificari de qualibet aĩa fideli: q mẽbrum ecclesie vt regina astat a dextris dei rõne non passione se regens: z recta a dextris. i. intentionem dirigens ad bona glorie in agendis: ĩ vestitu deaurato induta. s. dilectionis circũdata varietate actuũ diuersarum virtutũ: quibus se exercet z alios fideles quor conuersatione circũdatur videt se exercere aliquãdo in actu humilitatis aliquando in actu misericordie z liberalitatis: aliquos ĩ iusticia: aliquos ĩ abstinẽtia: z sic

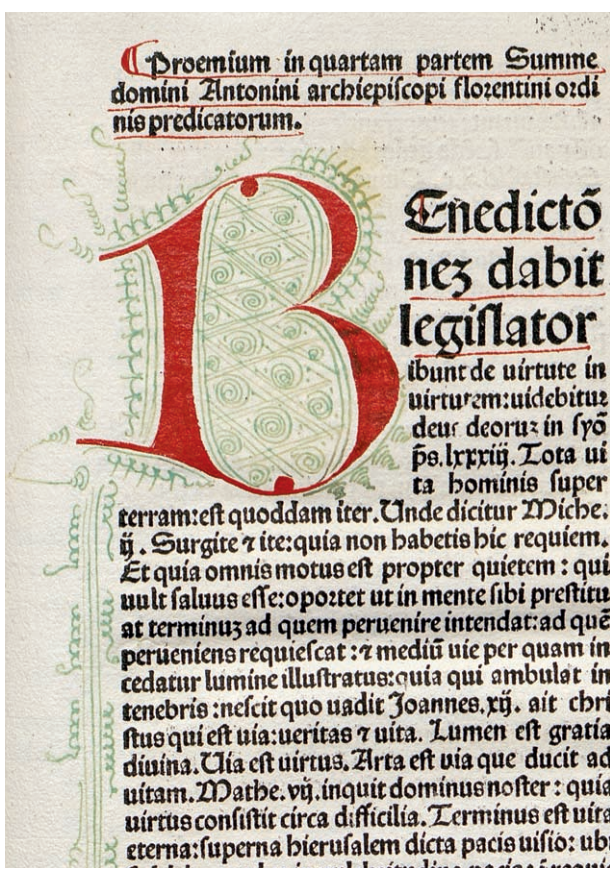
Abb. 112 Ink. 472, Pars III/1, f. 4r – Salzburg (?), nicht vor 1481 Kat. 27

Prima pars Sũme fris Anthonini de S tia: ordinis predicatorum z Archiepi Florẽ In qua agitur de aĩa z de pertinentibus ad ip Incipit proemium totius operis.

Uam m gnificat sunt opera tua z omnia in sapiẽti cisti: ãpleta ẽ terra fessione tua. ps. c Contẽplatur ppl un excessu mẽtis situs diuinã ma tem: stupefactus ad magnitudinez bonitatis quã manifestat ĩ opibus suis: z ad tpm loquii cens. Quã magnificata zc. q. d. Mirabiliẽ ma demonstrata. Ubi z mysteriũ sanctissime trin satis demonstrat: cui' suffragiũ semp z postula expectare debemus: vt opa bona nostra que sua ad finem perducat. Sine eo. n. sũmo null tura subsistit. ait Plato. Nulla ratõ itelligit: n actio expedit: nec eo pretermisso vllũ rite fũd exordiũ. In pmis igit insinuat' mirã potentiã patri attribuitur: ibi. Quã magnificata sunt op tua dñe. Scdo eximiã sapientiã que filio adij ibi. Oia in sapiẽtia fecisti. Et tertio nimias ad

Abb. 113 Ink. 320 (wie Abb. 110), f. 2r Kat. 25

Proemium in quartam partem Summe domini Antonini archiepiscopi florentini ordinis predicatorum.

Benedictõ nez dabit legislator ibunt de uirtute in uirtutem: uidebitur deus deorum in syõ ps. lxxxiij. Tota ui ta hominis super terram: est quoddam iter. Unde dicitur Miche. ij. Surgite z ite: quia non habetis hic requiem. Et quia omnis motus est propter quietem: qui uult saluus esse: oportet ut in mente sibi prestitu at terminus ad quem peruenire intendat: ad quẽ perueniens requiescat: z mediũ uie per quam in cedatur lumine illustratus: quia qui ambulat in tenebris: nescit quo uadit Joannes. xij. ait chri stus qui est uia: ueritas z uita. Lumen est gratia diuina. Uia est uirtus. Arta est uia que ducit ad uitam. Mathe. vij. inquit dominus noster: quia uirtus consistit circa difficilia. Terminus est uite eterna: superna hierusalem dicta pacis uisio: ub

Abb. 114 Ink. 360, f. 2r – Salzburg (?), nicht vor 1481 Kat. 28

Incipit liber Alberti magni animalium primus q est de cõmuni diuersitate aialium Tractatus primus de cõi diuersitate in mẽbris z uita. z est digressio declarãs moduz et ordinem doctrine.

Scientiã de animalibus fm eam quã in principio posuimus dionem post scientiã de vegetabilibus in huius nostre nãlis phie calce ponemus. eo q corpa animalium de qbus tegimur tam cõmixtione q cõplexione q etiã cõpositione cõstent. cõmixtionẽ. patiunt elementoz in materia cõplexõez autem sustinẽt humoz tam in generatione q etiam in nutrimẽto. z membroz habent regim sue vite ptinentem. ppter q etiã vltimã ptez nãruz de aialibus esse cõgruit cõpositioza cõsiderant post simplicia z minus cõposita. eo q minus cõposita sunt in minus cõpositis sicut sepe ostẽdimus. Est eniz elemẽtoz mixtõ in cõplexione humoz z humoz cõplexio in quolibet membroz cõpositoz q ad officiũ z actũ vite pfectũ est. cũ igit de anima iaz dicta sint multa fm pprietatẽ istius phie sufficientia z de pte qualibet aie. sed z de generatiõe anime z natura z actu eius ppio z statu et uita que cõpetit alicui anime fm speciam. fm quod nõ est cum corpe pfiderata z omis formatio corpoz aiatoz sit ab anima. relingtur hic esse dicendũ tm de corpe. z cum corpis cõsideratio sit duplex. fm totũ videlicet z scõm mẽbra que totũ cõpositũ constituũt. z nos nõ cognoscamus totũ nisi quando cognoscimus ex qbus z qualibet z qõ est sicut sepe dixiũs

Oportet nos pmittere scientiã de ptibus z membris animaliũ scientie que est de toto simul aialis corpe. scientiã autẽ de membris animaliũ diuidẽs. fm duplicẽ consideratiõnem ipoz. optet eniz in his pfiderare primũ diuersitates ipoz in compõne z ope z genẽatione. z cãs omniũ postea reddere naturales z ppias. Tangemus igit in primis. x. libris membroz animaliũ diuersitates z cõpositiones z anathomias z actus z generationes z postea in. ix. sequẽtibus omniũ dabimus nãas z phicas cãs. optet ergo primũ maxime membra pfectissima determinare aialis: q homo est fm diuisionẽ membroz suoz que anathemia a grecis dicit z fm significatiões physonomie z fm figuras suoz membroz z deinde cõsiderare ppationes aliozũ animaliũ ad mẽbra fm cõuenientiã z uiam z q omnia mẽbra ethogenia a similibus habent oztum mẽbris. optet itez cõsiderare oztũ cõsequenter z principiũ similiũ membroz in sanguinẽ habentibus oibus que pfectioza sunt his que sãguinem nõ habent z tunc deinde cõparãt ad hoc fm conuenientiã z uiam ea que sanguinem nõ habent z tunc sufficiẽter erit tradita dispõ membroz animaliũ fm magis cõia genera ipsoz que est prima ps scientie de aialium mẽbris p quã sciunt pplexiões z cõpões z actus mẽbroz animaliũ absq cõsideratiõe cause. de aliquo ipsoz. huius autẽ scientie pars simplex etiã determinãs q de generatione est animaliũ sex libros cõtinens in qbus determinatio est generationis aialiũ fm sua cõissima genera. z q omis generatio ex eius coitu in quo seminũ est pmixtio pcedit. z oz in talibus fieri impgnatiões fm tempa z cursus astrorũ. iõ oportet post generationẽ in cõi de ouozũ z coituũ z impgnationũ diuersitate facere sermonẽ. Actus autẽ generatozuz fm mensiões locozũ z mutatiões. z fm diuersitates ciborũ z pfectus z infirmitates in corpibus que accidũt ex diuersitate ciborũ ul mãsionũ ul generationũ omniũ animaliũ oz inquirere post antedicta. z deinde optet querẽ diuersitates animaliũ fm pugnas z amicicias. z inimicicias nãles aliũ ad inuicem z sollertias z stulticias siue stoliditates ipsozum. et tunc demũ ingete modũ z principiũ generatiõis aialis pfectissimi qõ est homo z consequent tangere impedimẽta generõis eius. ut ad cõpationẽ ipsius omniũ animaliũ generõnes determinent. z tunc tota est determinata diuersitas animaliũ penes mẽbra z generationes z actus animaliũ absq cãe cõsideratione qõ fit in decẽ libris primis huius scientie. Secundã autẽ partẽ scientie mẽbroz aialiũ cõplebimus in. ix. libris. ita q pmittemus in vli que cause z quomõ assignande. sicut oim diuersitatũ inductarũ de mẽbris animaliũ. et deinde tangemus cãm omniũ mẽbrozum cõsimiliũ z dissimiliũ z cõplexionis eoz. z deinõ tãgemus causas phicas interiorũ mẽbroz z naturã ipozum. z cõsequẽter his naturas et causas determinabimus exteriozũ mẽbrozuz fm diuersitates cões genezũ ipsoz z sic a mẽbris trãsibimus ad assignandas cãs generationũ aialium z spermatũ in cõmuni. z huic cõnectemus inqsitionẽ de uirtutibus facientibus z formatibus aial tam fm aiam q scõm corpus. z q ouãtia generationẽ habẽt equocam. ideo cõsequent his tãgemus cãs ouantium z ouozũ fm omes suas diuersitates quas habent z tunc adiũgemus cãs generatorũ ingrentes primo cãs generõnis pfectozũ aialium fm diuersitatẽ sexus z multitudiez z paucitatẽ filiorũ. z tandẽ causas accidentiũ gnãtozum assignabimus fm diuersitatẽ vocis et colozum z huiusmõi naturaliuz accidentiuz consequẽter autẽ his subinferemus inqsitiõz de toto simul aialis corpõe tam fm genus q fm species aialiuz nobis notozum. Et fm genus quidã cãm assignabimus prio complexionantium z complexiõis aialium z de cã pfectionis z impfectionis eozũ fm opera anime que fm potẽtias uite pñt determiaz. Scõm

a 2

Abb. 115 Ink. 622, f. 6r – Salzburg ?, nicht vor 1479 (62%) Kat. 29

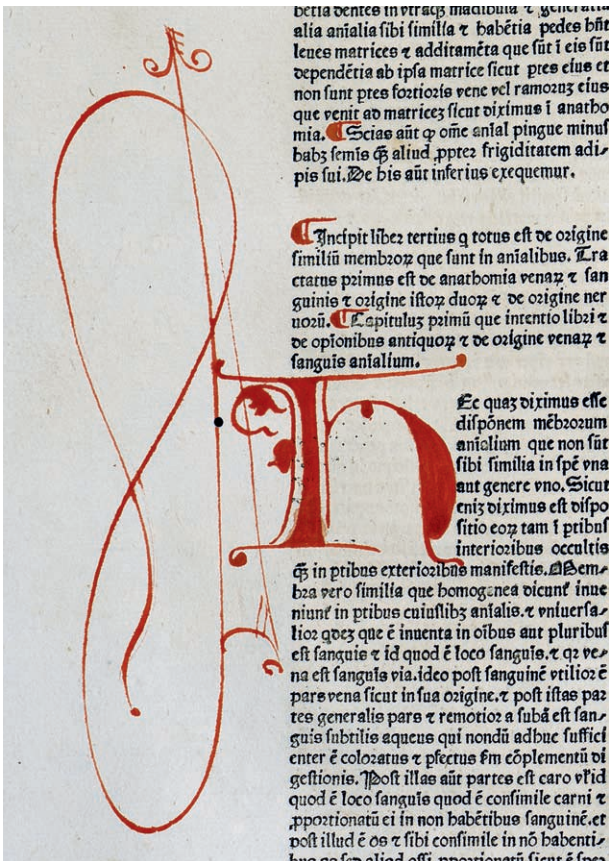

Abb. 116 Ink. 622 (wie Abb. 115), f. 59[v] (60%) Kat. 29

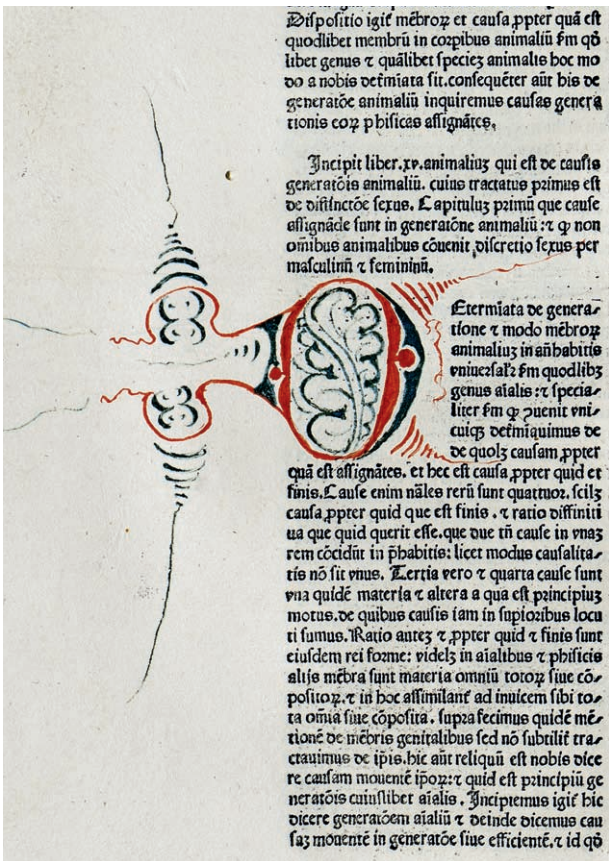

Abb. 117 Ink. 622 (wie Abb. 115), f. 192[v] (60%) Kat. 29

Abb. 118 Ink. 622 (wie Abb. 115), f. 65[v] (60%) Kat. 29

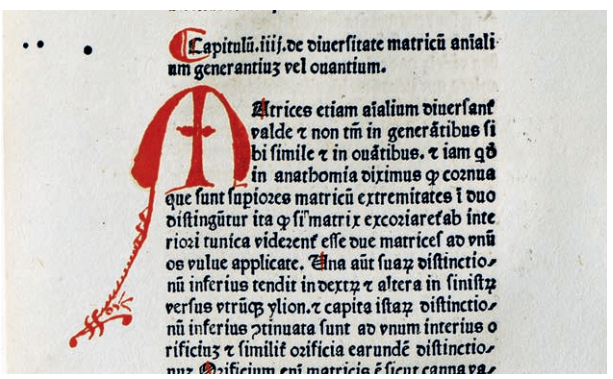

Abb. 119 Ink. 622 (wie Abb. 115), f. 59[r] (60%) Kat. 29

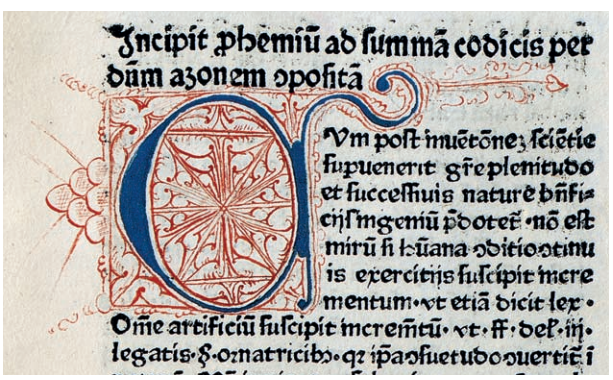

Abb. 120 Ink. 635, f. 24[r] – Salzburg ?, nicht vor 1482 (75%) Kat. 30

Abb. 121 Ink. 635 (wie Abb. 120), f. 37[v] (75%) Kat. 30

Abb. 122 Cod. 420 (Sammelhs. vorw. kriegswissenschaftlich), p. 10: ‚Sporn' – Salzburg, 1. Viertel 16. Jh. (37%) Kat. 31

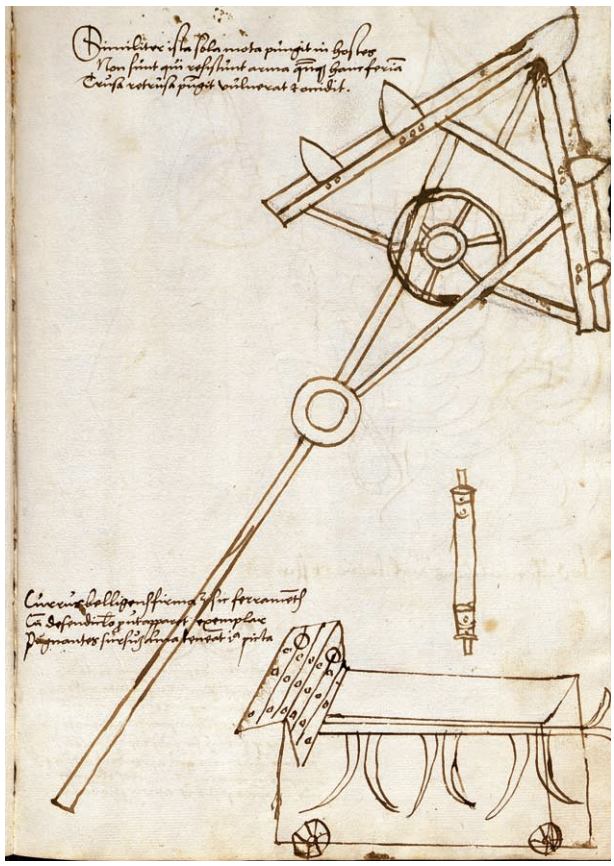

Abb. 123 Cod. 420 (wie Abb. 122), p. 23: Ribalde, Kampfwagen und zylindrisches Element (37%) Kat. 31

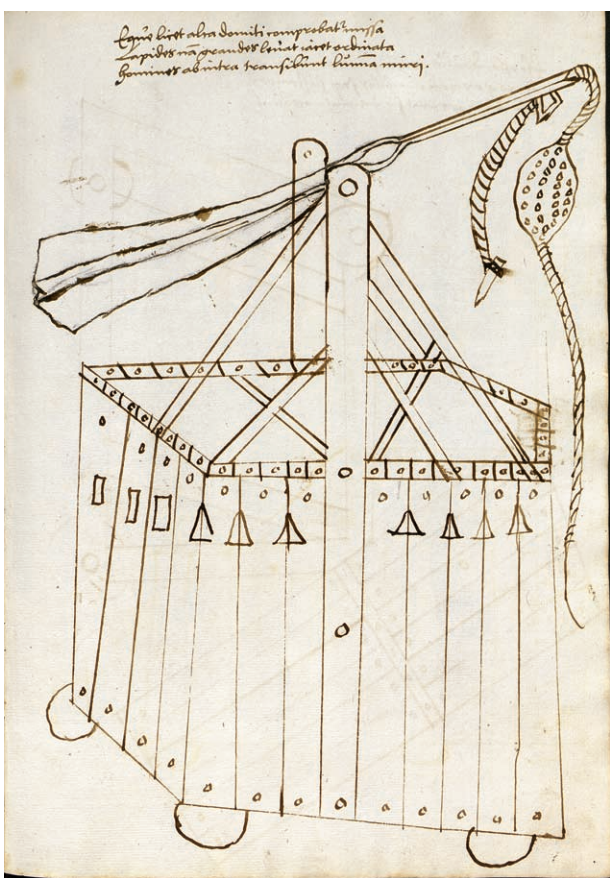

Abb. 124 Cod. 420 (wie Abb. 122), p. 31: Blide in einer Ebenhöhe (37%) Kat. 31

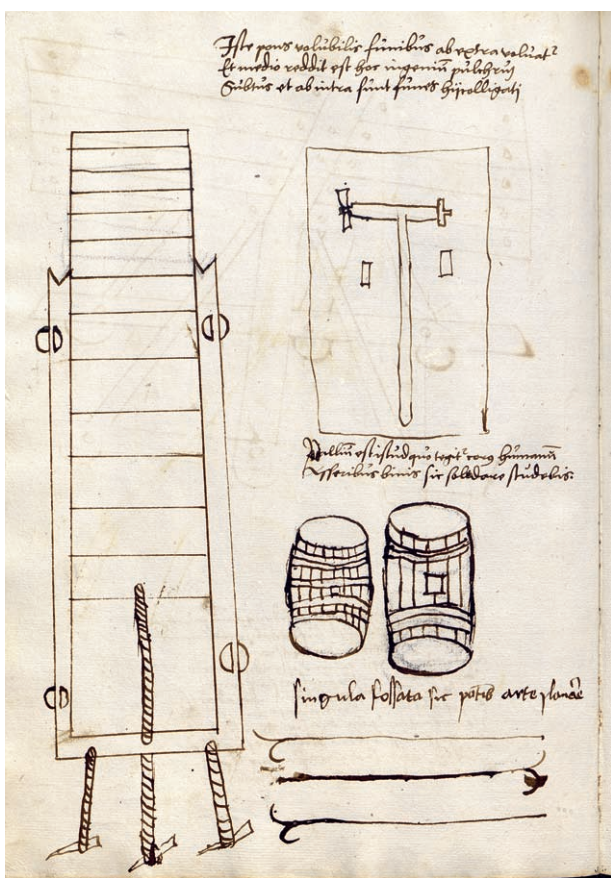

Abb. 125 Cod. 420 (wie Abb. 122), p. 38: Brücke, Tartsche, Fässer, Hakenstangen (37%) Kat. 31

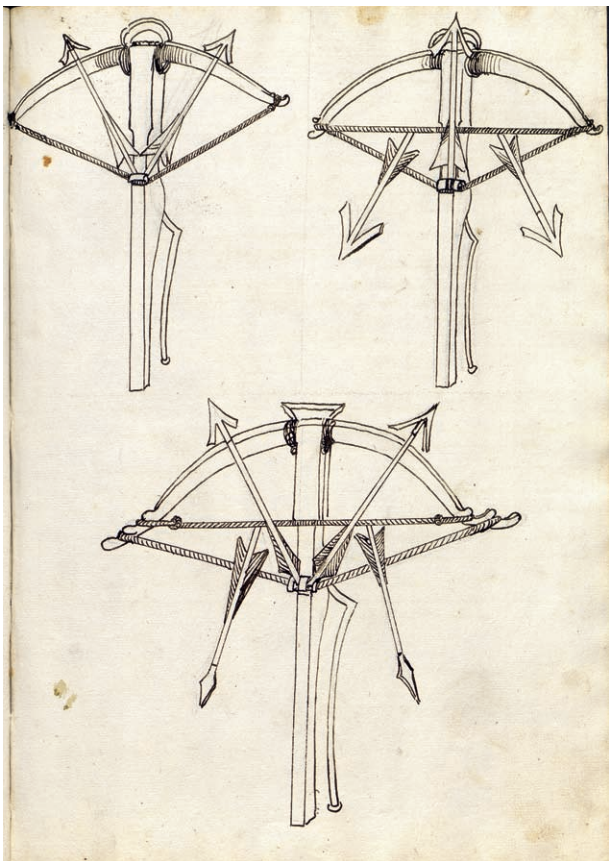

Abb. 126 Cod. 420 (wie Abb. 122), p. 47: Armbrüste (37%) Kat. 31

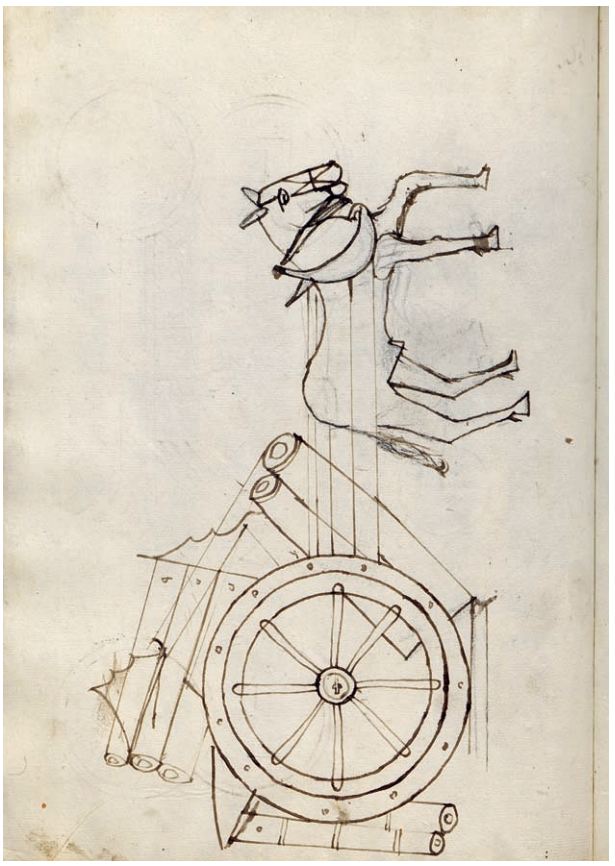

Abb. 127 Cod. 420 (wie Abb. 122), p. 180: Von einem Pferd gezogener Wagen mit Mehrfachgeschützen (37%) Kat. 31

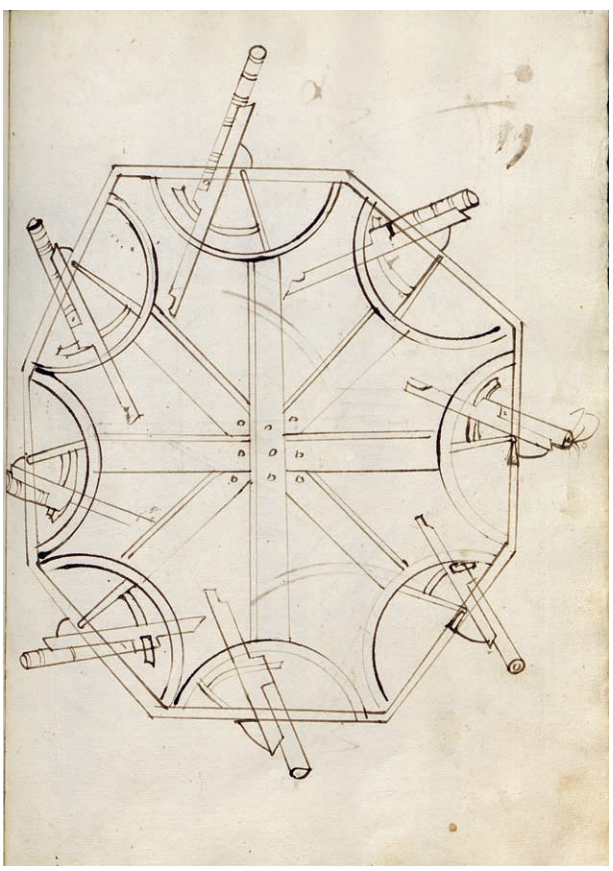

Abb. 128 Cod. 420 (wie Abb. 122), p. 185: Achteckiges Gerüst mit Büchsen (37%) Kat. 31

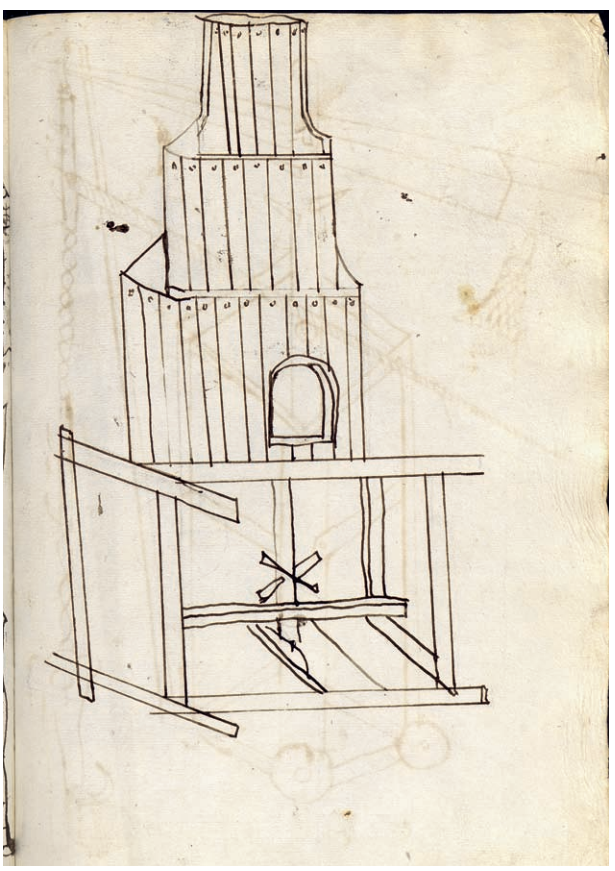

Abb. 129 Cod. 420 (wie Abb. 122), p. 210: Dreiphasige Ebenhöhe (37%; um 180° gedreht) Kat. 31

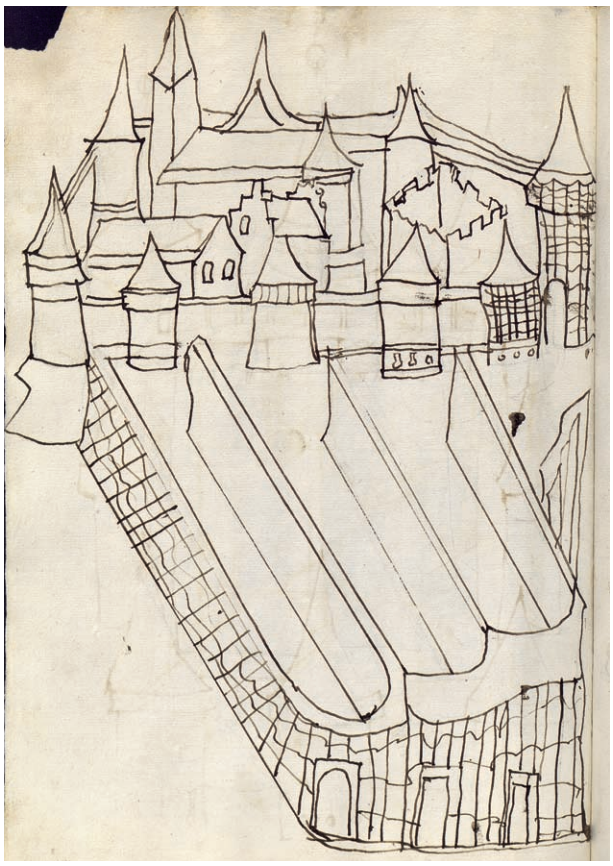

Abb. 130 Cod. 420 (wie Abb. 122), p. 211: Befestigungsanlage (37%; um 180° gedreht) Kat. 31

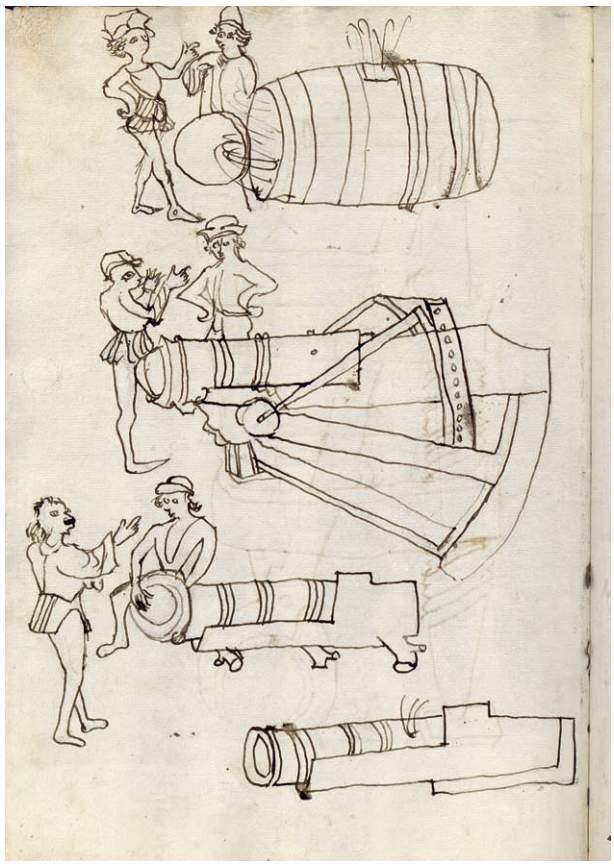

Abb. 131 Cod. 420 (wie Abb. 122), p. 213: Knechte, mit Büchsen hantierend (37%; um 180° gedreht) Kat. 31

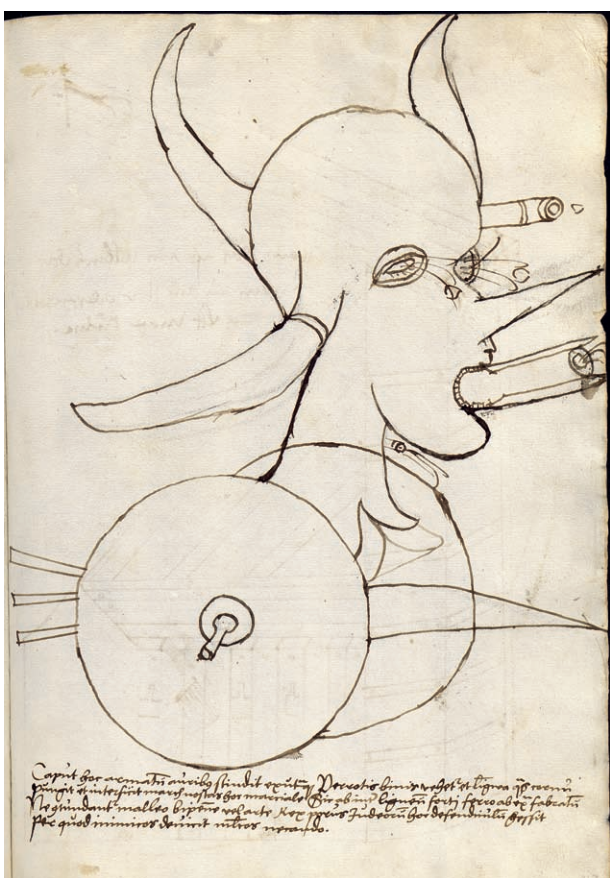

Abb. 132 Cod. 420 (wie Abb. 122), p. 218: ‚Streitwagen des Porus' (37%; um 180° gedreht) Kat. 31

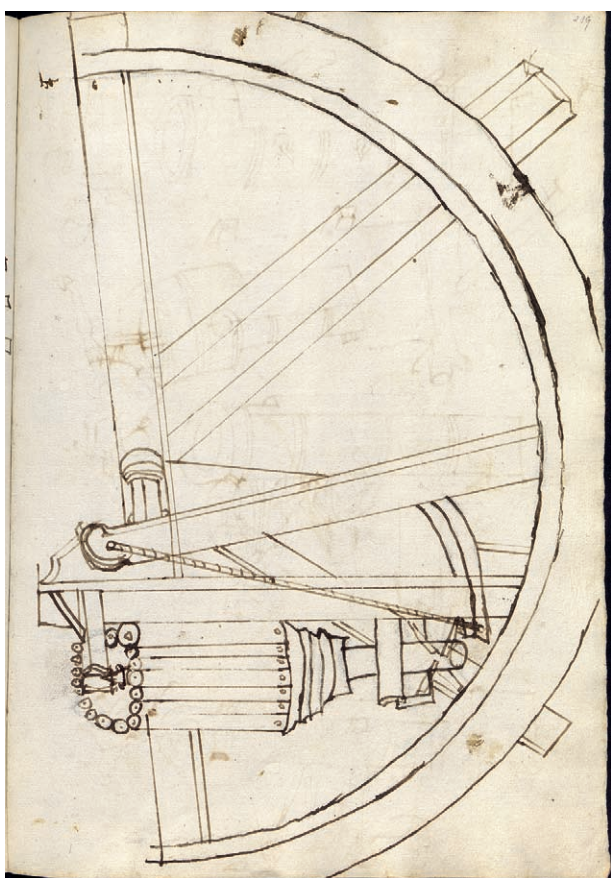

Abb. 133 Cod. 420 (wie Abb. 122), p. 219: Halbkreisförmiges Gerüst mit Büchsen (37%) Kat. 31

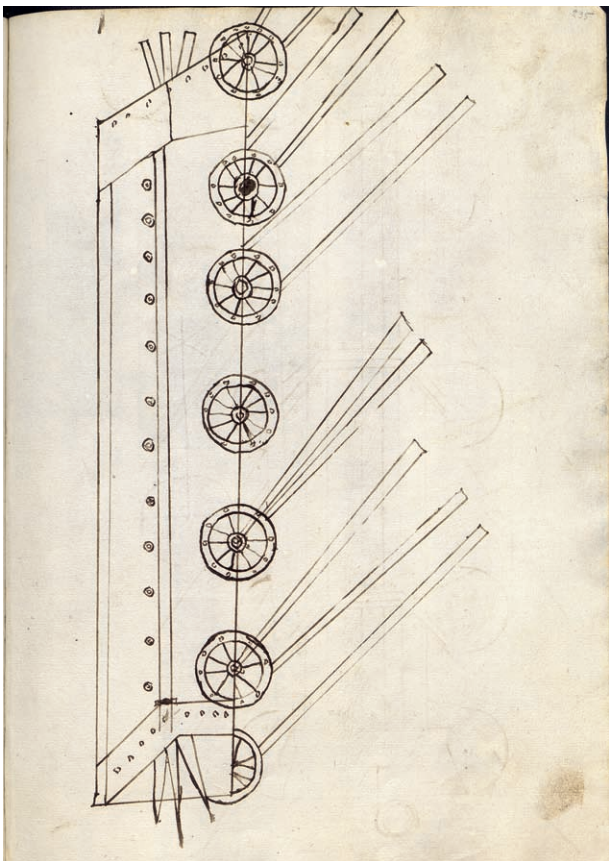

Abb. 134 Cod. 420 (wie Abb. 122), p. 235: Zwölfrädriger Kampfwagen (37%) Kat. 31

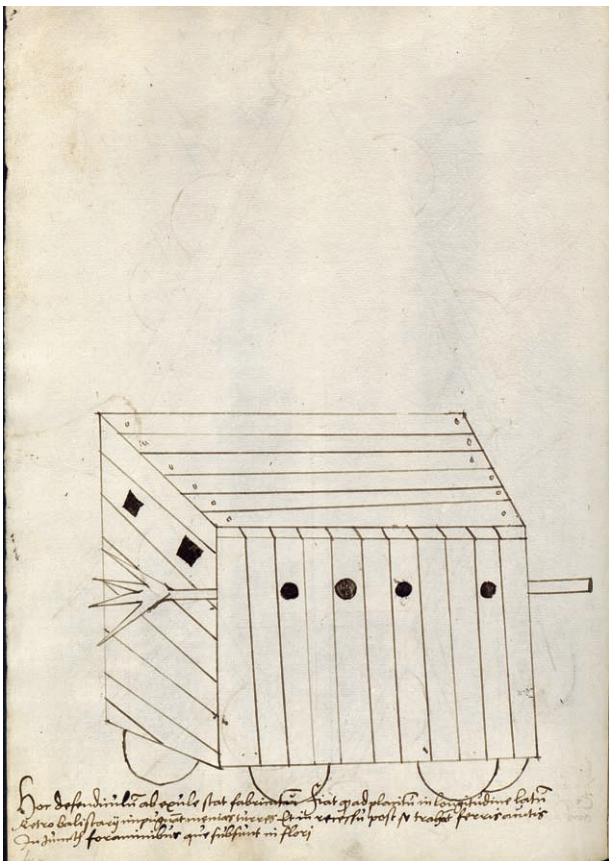

Abb. 135 Cod. 420 (wie Abb. 122), p. 239: Kampfwagen mit mehrzackigem Speer (37%; um 180° gedreht) Kat. 31

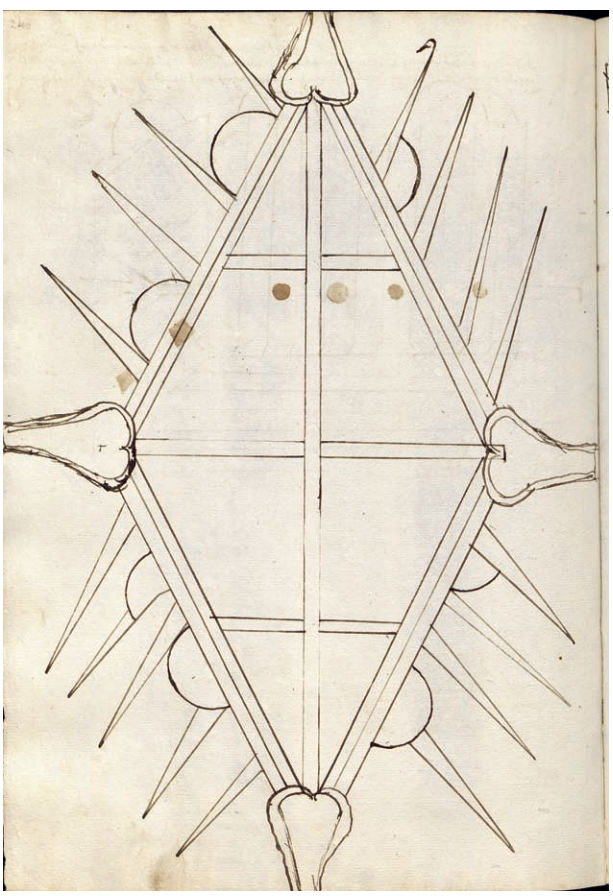

Abb. 136 Cod. 420 (wie Abb. 122), p. 240: ‚Sporn' (37%) Kat. 31

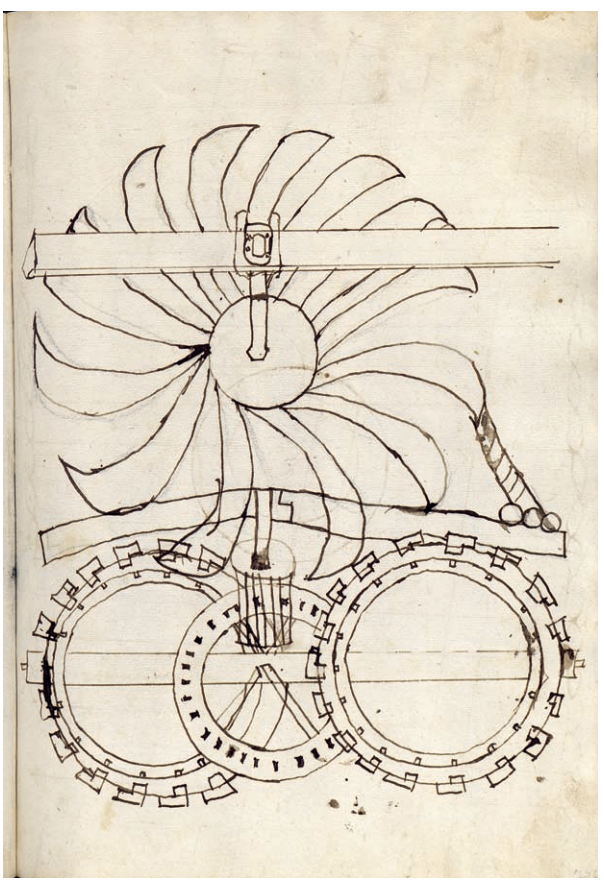

Abb. 137 Cod. 420 (wie Abb. 122), p. 252: Wasserrad (37%; um 180° gedreht) Kat. 31

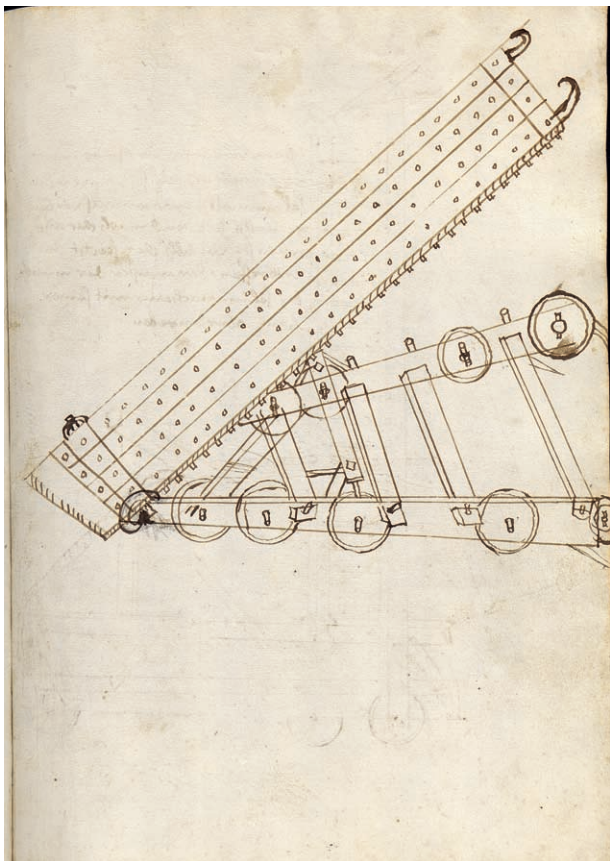

Abb. 138 Cod. 420 (wie Abb. 122), p. 274: Fahrbare Sturmbrücke (37%; um 180° gedreht) Kat. 31

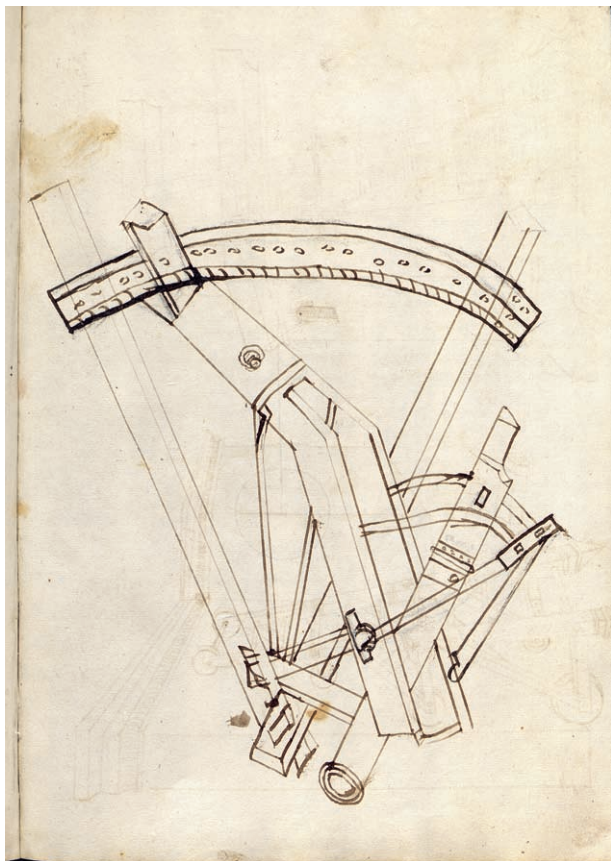

Abb. 139 Cod. 420 (wie Abb. 122), p. 277: Büchse (37%) Kat. 31

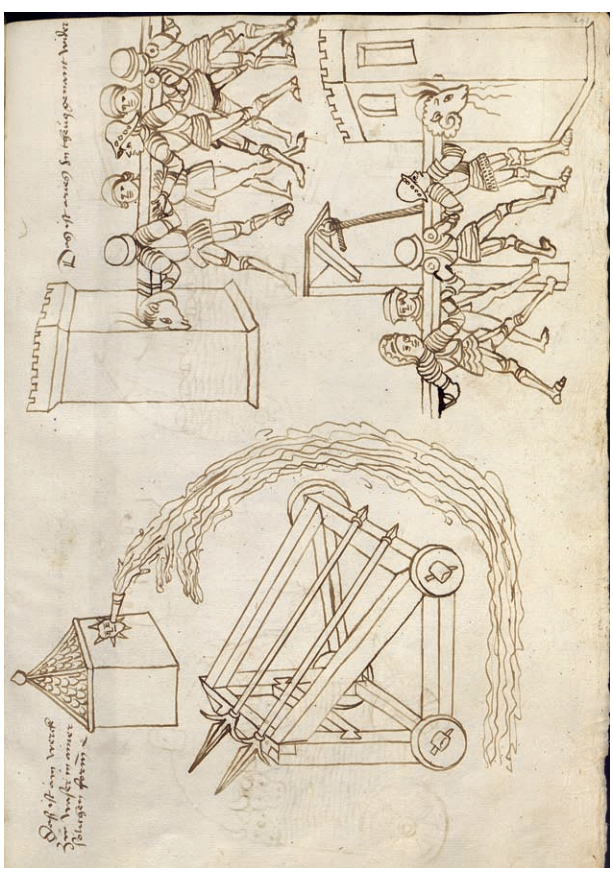
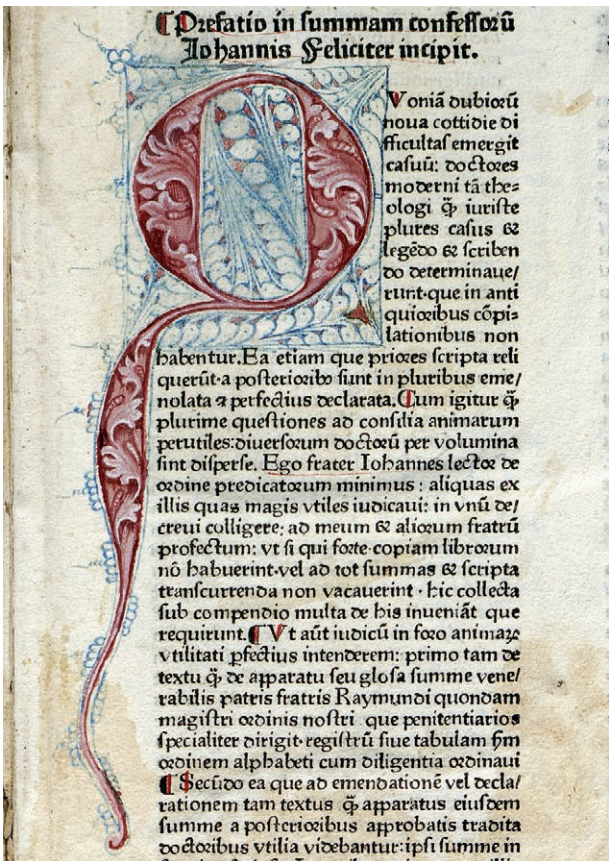

Abb. 140 Cod. 420 (wie Abb. 122), p. 291: Krieger mit ‚Widdern' (37%) Kat. 31

Abb. 141 Cod. 420 (wie Abb. 122), p. 293: Belagerungsturm in Form eines Drachens (37%) Kat. 31

Prefatio in ſummam confeſſoꝝ Iohannis Feliciter incipit.

Voniã dubioꝝ noua cottidie difficultaſ emergit caſuũ: doctores moderni tã theologi q̃ iuriſte plures caſus & legẽdo & ſcribendo determinaue/runt: que in antiquioribus cõpilationibus non habentur. Ea etiam que prioꝝ ſcripta reliquerũt a poſterioribꝫ ſunt in pluribus emendata a perfectius declarata. Cum igitur q̃ plurime queſtiones ad conſilia animarum pertutiles: diuerſoꝝ doctoꝝ per volumina ſint diſperſe. Ego frater Iohannes lectꝰ de ordine predicatoꝝ minimus: aliquas ex illis quas magis vtiles iudicaui: in vnũ de/creui colligere: ad meum & aliorum fratrũ profectum: vt ſi qui forte copiam librorum nõ habuerint vel ad tot ſummas & ſcripta tranſcurrenda non vacauerint · hic collecta ſub compendio multa de his inueniãt que requirunt. Vt aũt iudicũ in foro animaꝝ vtilitati pfectius intenderem: primo tam de textu q̃ de apparatu ſeu gloſa ſumme venerabilis patris fratris Raymundi quondam magiſtri ordinis noſtri que penitentiarios ſpecialiter dirigit regiſtrũ ſiue tabulam ſm ordinem alphabeti cum diligentia ordinaui. Secũdo ea que ad emendationẽ vel declarationem tam textus q̃ apparatus eiuſdem ſumme a poſterioribꝫ approbatis tradita doctoribus vtilia videbantur: ipſi ſumme in

Abb. 142 Ink. 494, f. 2r – Mondsee, um 1482 (60%) Kat. 32

De Symonia. Titulus primus

Voniaꝝ inter eccleſiaſtica crimina ſimoniaca hereſis optinet primum locum vt patet. j. q. vi. c. patet. vt tam periculoſa peſtis melius cauẽi poſſit a extirpari ꝓmo videndũ eſt de ipa.

Queſ. j.

Vero ergo ꝓmo quid ſit Symonia. R2. Symonia eſt ſtudioſa volũtas emendi vel vendendi aliquid ſpirituale vel annexum ſpirituali. Sic diffinitur communiter a theologis a iuriſtis· communiter enim addunt vel ãnexum ſpirituali vt Thomas in ſcripto· ſuper ·iij· ſententiarum diſtinctione·xxv·a Petrus de tharanthaſia & Albertus ea di. Et Tho. in ſũma q. c. arti. Et quid Raymundus eo. ti. §. j. dicit q̃ non oportet addi non eſt contra vt dicit Vlric̃ in libro ſuo ſexto tractatu tercio. c. xix. §. a nõ eſt contradictio a ſequenti quia tantum in verbis contradictio eſt quia ſpirituale dicitur communiter & proprie. Communiter autẽ ſumptum adhuc dicitur quadrupliciter. ſcꝫ licet eſſentialiter vt gratia a virtutes vel pa

Abb. 143 Ink. 494 (wie Abb. 142), f. 4r (75%) Kat. 32

Prologus in librum gratie nerabilis pris Vincentij B uacen· ſacre pagie profeſſoꝝ excellentiſſimi feliciter incip cum eiuſdem libri tabula.

Liber iſ

contine

myſteriũ redẽpti humanę. Et diu in q̃ttuoꝝ ptes. ma nimirum agit de vtraq; redemp ris ipſius generatione: precipue ꝛc natiuitate ipſius temporali · videlice Maria virgine ab eterno predeſtin ſiue puiſa· patriarchis promiſſa · pp tis reuelata · per multas quoq; figu ab antiquo iudeoꝝ populo preſig ta. Et habet pars iſta centum ſede capitula.

Abb. 144 Ink. 397, f. 2r – Mondsee, um 1483 Kat. 33

De libro gratie Hieronym ſuper Matthęum. Lap

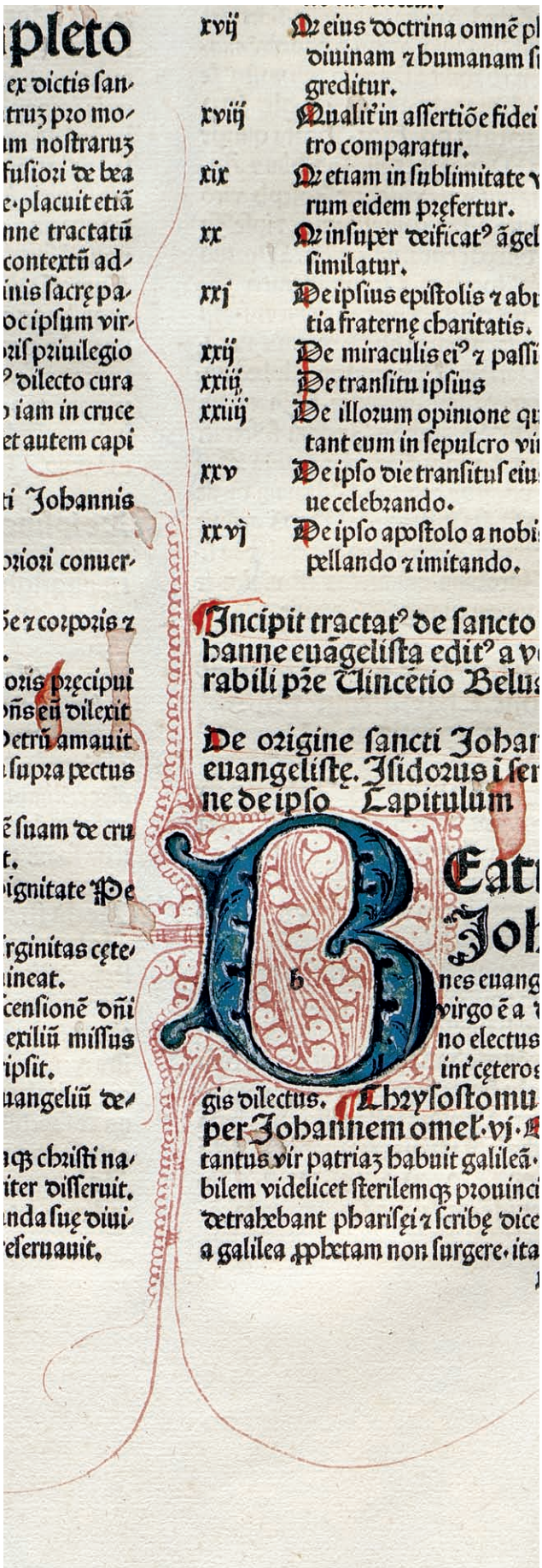
Liber

nerati

nis Jeſu Ch Hebrei v minibus ſuis

imponũt a principijs. Verbi gra. Li neſeos ex ſuo principio noiat · vbi d Hic ẽ lib gnãtiõis Ade· a hę ſũt gn nes celi tre· Quividelz lib principiũ ris teſtamẽti· ſm q̃ i principio noui d Liber gnãtiõis Jeſu chriſti· q̃nis conſiſtat pars modica libri· ſed ſic n conſonat veteri. Sicut enĩ vetus i carnali· ſic nouũ ſpũali ponit a vtri vnus a idem autor oſtendit. L ſoſtomus ſuper Matthęũ. aũt liber iſte quaſi apotheca gra nimirũ inueniat oĩs aĩa qd habet n ſariũ. Hugo de foilleto· ve

Abb. 145 Ink. 397 (wie Abb. 144), f. 7r Kat. 33

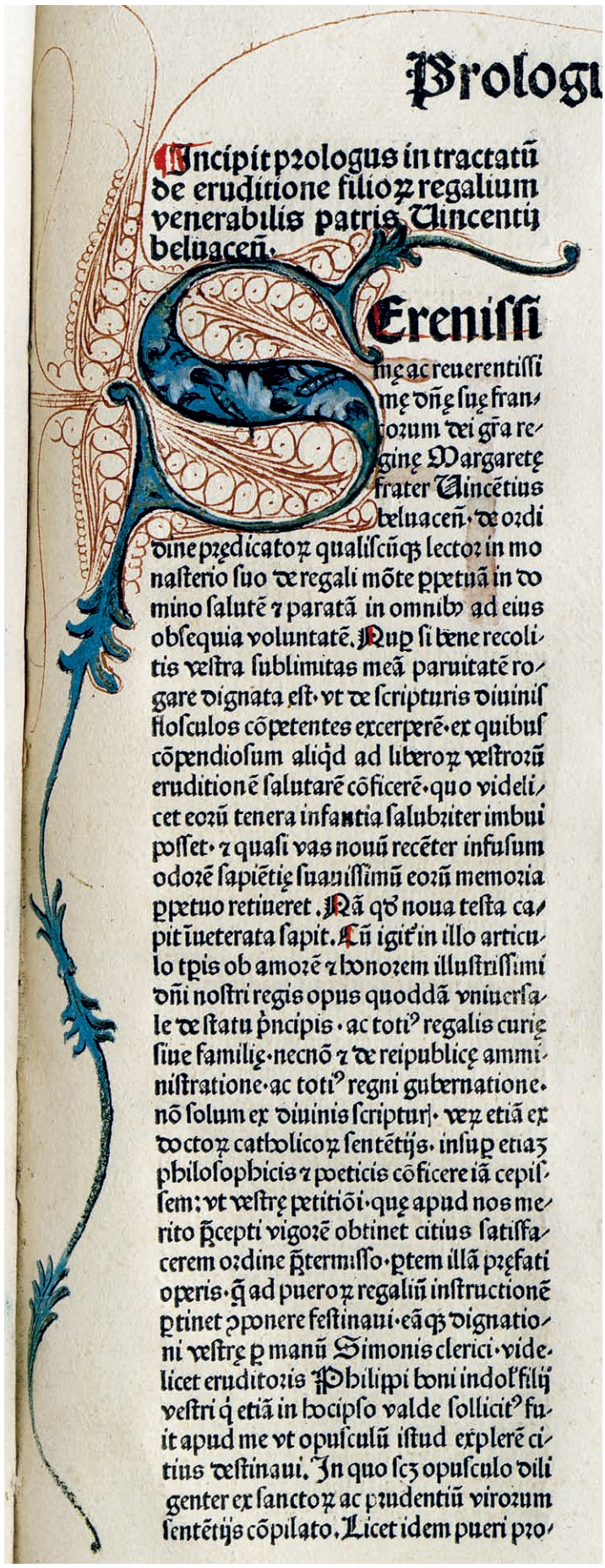
pleto
ex dictis san-
truz pro mo-
im nostraruz
fusiozi de bea
e placuit etiã
nne tractatũ
contextũ ad-
inis sacrę pa-
oc ipsum vir-
ozis priuilegio
? dilecto cura
) iam in cruce
et autem capi
ti Johannis
ozioi conuer-
ze z corporis z
ozis precipui
ons eũ dilexit
)etrũ amauit
supra pectus
ẽ suam de cru
t.
ignitate De
rginitas cete-
ineat.
censionẽ dñi
exiliũ missus
ipsit.
uangeliũ de-
qz christi na-
iter disseruit.
nda suę diui-
eseruauit.

xvij De eius doctrina omnẽ pl
diuinam z humanam si
greditur.
xviij Qualit in assertiõe fidei
tro comparatur.
xix De etiam in sublimitate v
rum eidem prefertur.
xx De insuper deificat? ãgel
similatur.
xxj De ipsius epistolis z abu
tia fraternę charitatis.
xxij De miraculis ei? z passi
xxiij De transitu ipsius
xxiiij De illoꝛum opinione qu
tant eum in sepulcro vi
xxv De ipso die transitus eiu
ue celebrando.
xxvj De ipso apostolo a nobi
pellando z imitando.

Incipit tractat? de sancto
hanne euãgelista edit? a v
rabili pre Vincẽtio Belu

De ozigine sancti Johan
euangelistę. Isidozus i ser
ne de ipso Capitulum

Beat
Joh
nes euang
virgo ẽ a
no electus
int ceteros
gis dilectus. Chrysostomu
per Johannem omel. vj.
tantus vir patriaz habuit galileã
bilem videlicet sterilem qz prouinci
detrahebant phariseι z scribę dice
a galilea ꝓphetam non surgere. ita

Prologi

Incipit prologus in tractatũ
de eruditione filioꝛ regalium
venerabilis patris Vincentij
beluaceñ.

Sereniss
mę ac reuerentissi
mę dñę suę fran-
coꝛum dei gra re-
ginę Margaretę
frater Vincẽtius
beluaceñ. de ozdi
dine predicatoꝛ qualiscũqz lectoꝛ in mo
nasterio suo de regali mõte ppetuã in do
mino salutẽ z paratã in omnib ad eius
obsequia voluntatẽ. Nup si bene recoli-
tis vestra sublimitas meã paruitatẽ ro-
gare dignata est. vt de scripturis diuinis
floſculos cõpetentes excerperẽ. ex quibus
cõpendiosum aliqd ad liberoꝛ vestroꝛũ
eruditionẽ salutarẽ cõficerẽ. quo videli-
cet eoꝛũ tenera infantia salubriter imbui
posset. z quasi vas nouũ recẽter infusum
odorẽ sapiẽtię suauissimũ eoꝛũ memoria
ppetuo retineret. Nã qđ noua testa ca-
pit inueterata sapit. Cũ igit in illo articu-
lo tpis ob amoꝛẽ z honoꝛem illustrissimi
dñi nostri regis opus quoddã vniuersa-
le de statu ꝑncipis. ac toti? regalis curię
siue familię. necnõ z de reipublicę ammi-
nistratione. ac toti? regni gubernatione.
nõ solum ex diuinis scriptur. vez etiã ex
doctoꝛ catholicoꝛ sentẽtijs. insup etiaz
philosophicis z poeticis cõficere iã cepis-
sem; vt vestrę petitiõi. quę apud nos me-
rito ꝓcepti vigoꝛẽ obtinet citius satisfa-
cerem oꝛdine ꝓtermisso. ptem illã prefati
operis. ꝙ ad pueroꝛ regaliũ instructionẽ
ptinet ꝓponere festinaui. eãqz dignatio-
ni vestrę ꝑ manũ Simonis clerici. vide-
licet eruditoꝛis Philippi boni indol filij
vestri q etiã in hoc ipso valde sollicit? fu-
it apud me vt opusculũ istud explerẽ ci-
tius festinaui. In quo scz opusculo dili
genter ex sanctoꝛ ac prudentiũ viroꝛum
sentẽtijs cõpilato. Licet idem pueri pro-

Questio prima

Doctoris irrefragabilis anglici Alexandri de ales regule sancti Francisci pfessoris: parisius sepulti: prima pe summe theologice feliciter incipit. Alpha z o xpi noie invocato. A

Quoniaz sicut dicit Boetius in libro de trinitate. optime dictum videt. Eruditi est hominis unuquodq; vt ipsum est ita te eo fidez capere tẽptare vnde in naturalib⁹ rationabilit: in mathematicis disciplinabilr: in diuinis intellectualit versari oportebit. theologice facultatis inquisitoib⁹ intendẽtes: cum adiutorio gratie ihu xpi tale principiũ capimus. Ingrẽtesq; ex pmis de doctrina theologie. vtz sit scientia. vtz distinguat ab aliis scientijs. De quo sit ista scientia. De modo traditonis h⁹ scientie.

Membz̃ primũ

Quereret igit aliquis in primis. vtz theologie doctrina sit scientia. Ad qd arguit sic aug⁹. in li. xxiij. questionũ. liij. qõne. Quedam credunt z nunq intelligunt. sicut est omis historia singularia z humana gesta pcurrens. cum g doctrina theologie p magna pte sit historica. vt patet in lege z euangelio. g est eoz que nũq intelliguntur. sed eoz que nunq intelligũtur nõ est scientia. scientia enim est intelligibiliuz. relinquet g q doctrina theologie non est scientia. ¶ Itez sicut dicit phs in principio metaphy. Expientia est singulariuz: ars vo vniuersalium. fit aũt ars cum ex multis expimento intellectis vna sit de similibo acceptio. sed doctrina theologie p magna parte non est vniuersaliũ sed singulariũ. vt patet in narratõne historica. relinquit g q nõ e ars vel scientia. ¶ Item cum triplex sit acceptio veritatis in doctrinis. opinio. fides. scientia: ex inopinabilibus opinio: ex credibilibus fides: ex scibilibo scientia. sed nunq ex inopinabilibo scientia neq; ex credibilibo inq̃tum hmõi. g cum doctrina theologie inq̃tum h⁹moi sit credibiliũ. Jo. xx. hec scripta sunt vt credatis. relinqt g q acceptio doctrine theologie nõ erit scientia. ¶ Itez aug⁹. xiij. de trini. Nõ quicqd sciri ab hominibus potest in rebus hũanis vbi plurimũ supuacue vanitate z noxie curiositatis est si huic scientie tribuo: 5 illo tm̃o g fides salubezrima que ad veram beatitudinem ducit gignit nutzitur z roborat. g hec scientia nõ generat nisi fidem. g nõ est vero nomie scientia. maxime cum fides sit acceptio supra opinionẽ z infra scientiã constituta. ¶ Contra. quod cognoscit p diuinã inspiratõez veri⁹ scitur q̃ quod p humanã ratiocinatõz. quia in inspiratione impossibilis est falsitas: in ratõne vo ptingit plerũq; g cum cognitio theologie sit edita inspiratõne diuina. ij. thim. iij. Omis scriptura diuinit⁹ inspirata z c. Et. ij. pe. ij. Spiritusancto inspirati locuti sunt sancti dei homies. g verius est scientia q̃ ceteze scientie. ¶ Itez aug⁹. xiij. de trini. theologia est scientia que est in rebus que ad salutẽ hominis pertinent. g est scientia. ¶ Solutõ prenotandũ q est scientia cause z scientia causati. Scientia vo causaz est sui gratia. Scientia vo causatorum sive sicut cause vel effectus tm̃ nõ sunt sui gratia. qa referunt z dependent a causa causaz. Hinc est q theologia que est scientia de deo qui est causa causaz sui gratia est. Notitia g scientie appropriat scie causatorum. Nomen vo sapientie scientie cause causaz. Unde z ipse phus dicit. q phia prima que est sui gratia z de causa causaz debet dici sapientia. vnde. iiij. deut. hec e nostra sapietia z intellectus coza pl'is. ¶ Notandũ q est scientia pficiens cognitionẽ fm veritatez. Est etiã scientia mouens affectõz ad bonitatẽ. prima est vt cognitõ fm vtiuz. z ideo debet dici scientia absolnta. Secũda est vt cognitio fm gustum. z ideo debet dici sapientia a sapore affectionis fm q dicitur eccli. vj. Sapietia fm suũ nomen est. theologia igit que pficit aiam fm affectuz movendo per bona principia ad bonuz timoris z amoris xpi z principalit est sapientia. Prima phia que est theologia phoz que est de causa causaz fuit perficiens cognitionẽ fm viam actis z ratiocinatõis: min⁹ xpie dicit sapientia. Ceteze vo scientie que sunt de causis cõsequentibus z causatis: nõ debent dici sapietie sed scientie. Unde p hoc dom. q doctrina theologie est sapia vt sapia. phia vo prima que est cognitio causaz prima rũ: que sunt bonitas sapientia z potentia: est sapia fm vt scientia. Ceteze vo scientie que ẏsiderãt passiones de subiectis p suas causas: sunt scientie vt scientie. ¶ Rndẽ dum igit ad obiecta. Ad primũ dom. q aliter ẽ historia in sacra scriptura: aliter in alijs. In alijs. n. historia significatõne sermonuz ex primit singularia gesta hominũ. nec est intentio significatõis interioris. z vo quia singulariũ actuum z temporalium est omnis talis historia que est eozum: nunq intelliguntur. In sacra vo scriptura ponit historia non ea ratõe seu fine vt significent singulares actus hoim significatõne sermonũ: sed vt significent vniuersales actus z ditones particulares ad informatõez hoim z contemplatõnis diuinorum misteriorum significatione rerum. Hinc introducit passio abel: vt significet passio xpi z iustoz. Malicia cayn: vt significet puersitas iniustoũ. z sic in ceteris. Introducit g in historia sacre scripture factum singulare ad signandũ vniuersale. z inde est q eius est intellectus z scientia. ¶ Ad secũdum dom. q vniuersale dicitur quatuor modis. In predicãdo vt homo. In exemplando vt forma totalis ad totulares: z vita Job ad vitam multoz hoim. In signando vt iacob ad signandũ iustum qui contrabit cum rachele z lya: quia exercet se in vita actiua z ẏemplatiua. In creando vt de⁹ causa vniuersalis conditõnis rerũ: z xpus causa vniuersalis repatõnis hoim. Sedm hoc g dom q est vniuersale in scriptura. sacra. n. scriptura hz sentias generales. vt initiũ sapie timor dñi. puerb. j. finis pcepti est caritas. j. thim. j. z hmõi in quibo vniuersalibo sentẽtijs est vniuersale pmo mõ. Secom ambitũ pdicatõnis hz sentẽtias pticulares. vt que ẏponunt historie. xpbe tice z hmõi. in quibo q̃tum ad sensuz exteriorẽ ẽ vle secũdo mõ dictũ vel exemplare. verbigra. in litterali historia abrahe z Job singlare ẽ qõ narrat. Sed si scriptura narrat vt exemplar sit vite z puersatõis bonoz. vñ Ro. xv. Quecũq; scripta sunt ad nostrã doctrinam scripta sunt. Et vlr. Jaco. exemplũ accipite parte z longanimitatis. xphas. Uetũ vo ad sensuz interiorẽ z spuale est vle tercio mõ in pticularibo sentẽtijs. s. vle in significãdo: qa est signũ rei vlis ad multa. Uetũ ad vtrunq

Abb. 149 Ink. 631 (wie Abb. 150), Detail (83%) Kat. 34

Abb. 150 Ink. 634, f. 12r – Mondsee, nicht vor 1482 (83%) Kat. 35

Abb. 151 Ink. 558, f. 8r – Mondsee, nicht vor 1482 (83%) Kat. 36

Abb. 152 Ink. 632, f. 10r – Mondsee, nicht vor 1482 (83%) Kat. 37

Abb. 153 Ink. 560, Liber 1, f. 2ʳ (Prolog) – Mondsee, nicht vor 1481 (85%) Kat. 38

Abb. 154 Ink. 560 (wie Abb. 153), Liber 2, f. 2ʳ (85%) Kat. 38

Abb. 155 Ink. 560 (wie Abb. 153), Liber 3, f. 2ʳ (85%) Kat. 38

Abb. 156 Ink. 560 (wie Abb. 153), Liber 4, f. 2ʳ (85%) Kat. 38

Abb. 157 Ink. 554, f. 2r – Mondsee, nicht vor 1483 Kat. 39

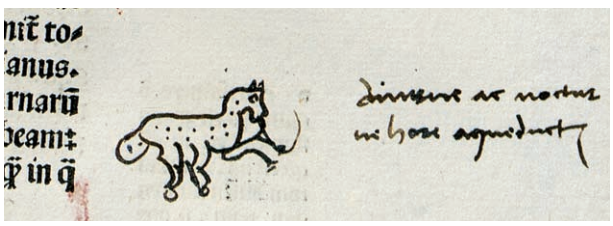

Abb. 158 Ink. 554 (wie Abb. 157), f. 152r: Pferd (Marginalie) Kat. 39

Abb. 159 Ink. 319, f. 2r – Mondsee, nicht vor 1484 Kat. 40

Abb. 160 Ink. 643, f. 220v– Mondsee, nicht vor 1485 Kat. 41

Abb. 161 Ink. 644, Hauptband, f. 2r – Mondsee, nicht vor 1485 (85%) Kat. 42

Prologus in summã predicantiũ

¶ Doctissimi viri fratris Johãnis de Bromyard: ordinis predicatorum: in Summam predicantium: opꝰ vtiq; cõmendatissimũ. Prologus felicit incipit.

Predicantium vita sꝛm beatum Gregorium super Ezechiel. omelia. iij. Bonat et ardet. Bonat verbo ardet videndo. Es ergo cãdens est predicatio accensa. Sed de candẽti ere scintille prodeũt. quia de eorum exhortatione verba flamantia ad aures audientiuꝫ procedunt. Recte ergo predicatorum verba appellata sunt scintille: qꝛ eos quos in corde tetigerint: incendũt. Et sicut scintille ad distantes volant: ita predicatores non solum inflamare debẽt presentias scintillis verborũ: sed etiaꝫ posteris et distantibus quantum possibile est: prodesse debẽt exemplis scripturarum. Unde Cassiodoꝛ libro secundo epistola. xxij. Sequens inquit etas cũ aliqua opinabili nouitate succedat. Nam si gloriosum est posteris auctas extendere facultates. quãto prestantius est hereditarias augere virtutes. Sicut ergo q̃ hereditatẽ augmentat aliqua inuenit ab antecessoribꝫ sibi derelicta. aliqua de sua industria addit. ita in scribendo inuenta et ab aliis dicta vel scripta aliter ordinanda atq; augmentanda fuit. Unde seneca ad lucillum epistola. lxv. Fateoꝛ a sapiẽte mihi ista acquisita sũt/ mihiq; laboꝛata sed agam⁹ modum patrisfamilias: faciamus amplioꝛa que accepimus maioꝛ ista hereditas a me ad posteros transeat. Multum adhuc restat opus/ multumq; restabit/ nec vlli nato post mille secula precludetur occasio aliq̃d adhuc adiciendi. Cuilibet ergo non solũ sibi vl̃ suo tempoꝛi: sed etiam posteris viuenduꝫ est. ¶ Ad hoc habemus/ ducem. exemplum. et auctoꝛitatem. Ducẽ habemus naturam. Sol enim et omnia luminaria quantum possibile est omnibus lucent. non solũ presentibus: sed etiam posteris nostris lucebunt. ¶ Exemplũ. illustriũ viroꝝ vitã. dic̃ Imperatoꝛ. volũtarios inquit laboꝛes appetimus. vt quietem aliis preparem⁹. Ut in autẽ. vt dine iussiões in ꝓncipio colł. ij. Itẽ dic̃ impatoꝛ. Oẽs inq̃t dies ac noctes noh̃atin gir cũ cogitatõe vegerẽ. vt aliq̃d placẽs deo ꝛ amabile nr̃is collationibꝫ ꝓbeam⁹. In autẽtico vt iudices sine aliquo suffragio in ꝓncipio collationis scõe ¶ Auctoꝛitatem sapientum. Antiqui enim sapientes non estimabant aliquos viuere. nisi viuerent ad aliorum vtilitatem. Unde seneca ad lucillum epistola: lviij. Non sibi vivit. qui nemini vivit. Idem in epistola. lxxij. Paucis natus est qui populuꝫ sue etatis tantũmodo cogitat. Sic etiã loquitur tullius libro de anima capi. vj. Non inquit minoꝛis cure est mihi qualis post mortem meam respublica fuerit/ q̃ qualis hodie. Idem de offi. li. j. capi. vj. preclare inquit scriptũ est a platone. nõ solũ nob̃ nati sumus/ ortusq; nr̃i partem patria vendicat/ partem amici/ atq; vt placꝫ stoicis q̃ in terris gignunt ad vsum hominuꝫ omnia creari/ homines vero hominũ causa esse generatos/ vt ipsi inter se alii alijs prodesse possent. Sic etiaꝫ loquitur lex ciuilis dicẽs q̃ homo nascitur reipublice. .ff. de capti. et postli. reuersis. l. postliminiũ. §. filius quoq; fa. transfuga. in digesto nouo. li. xj. Quib⁹ concordat philosophus primo. Ethicoꝝ dicẽs q̃ bonum vniuersale diuini⁹ est. Unde alibi. l. ad hec cõcordantem. f. iij. xxvj. Sic etiam loquitur paul⁹ ad Ro. xiiij. Nemo inquit sibi vivit ꝛc. Et sapiens in ecclesiastico. xxxiij. Videte inquit q̃m non solũ mihi laboraui sed omnib⁹ exquirẽtibus disciplinã. Istoꝝ ergo informatus exemplo. compilationem a me ꝓpus collectam in isto libello ad meam et aliorum vtilitatem emendaui ꝛ augmentaui. ponendo certas materias sub determinatis literis ꝑm ordinem alphabeti: per propria capitula distinguendo. Et quia frequẽter contingit mittere de vna lr̃a ꝛ de vno capitulo ad aliud/ ꝓpter similitudinem materie de qua agit̃ in loco de quo agitur et mittitur. quotiẽs lr̃a ꝛ capitulũ ad quod mittitur/ et numerus in margine signat⁹ ibi quo quod queritur inuenietur. ¶ In hoc etiaꝫ opusculo nõ videtur vanum dicta et exempla inserere de diuersis facultatib⁹. Quia sicut dicit petrus blesen⁹ in quadam epistola. Nunquaꝫ inquit frater verbis vim faciam de qua facultate sumantur. dũmodo edificent ad salutem. Nam nec de herbis queritur in q̃ terra vel cui⁹ hortulani cura vl̃ cultura adoleuerint/ dũmodo vim habeant sanatiuam. Nam de fabula ꝑ gentilium moralitate forma q̃ꝫ eruditionis elicit/ et ꝑhas est etiam ab hoste deceri ꝛ ditare hebreos de spoliis egyptiorum. sepius tũ per exempla ponunt accepta de moribus hominum/ q̃ de animalibus vel de alijs rebus ignotis. vtpote hominib⁹ quibus loquẽdum et predicandum est magis nota/ et credibilioris persuasionis. per notioꝛa enim debet ignotoꝝ scia acquiri: frequentius etiam exempla sunt applicata contra vicia pticularia. qꝛ generalia minus mouẽt/ et volant tm̃ ad aures/ quem admodũ amici generales qui tm̃ recipiuntur ad aulam. singularia vero volant ad coꝛ sicut amici speciales qui recipiunt ad cameram. De hoc regratiatur Ruth. j. Inuenī inquit gratiam in oculis tuis. et locut⁹ es ad coꝛ ancille tue. Multi loquuntur. sed non ad coꝛ. quia nõ ꝛuotione sed verborũ compositione/ et philosophie ostensione aures demulcent auditoꝝ contra doctrinã Augustini li. de catheziz̃adis rudibus. Maxime inquit est vtile nosse ita esse ꝓponendas verbis sententias. vt ꝓponitur animus corpoꝛi. et ita malle debẽt meliores/ q̃ diserticꝛes inuenire sermones. sicut malle dicunt prudẽtioꝛes q̃ foꝛciꝛes habere amicos. ¶ Est aliud etiam aduertendum q̃ frequenter in hoc tractatu adducuntur gentiles et eoꝝ opera in testimonium veritatis. Et si queratur in doctrina xp̃iane fidei quid nobis de his que foris sunt. Respondet b̃s Gregorius in moralibus li. j. ca. vj. ad confutandam impudentiam nostram. gentilis homo Job ad exẽplum deducitur: vt quia obedire homo legi sub lege positus despicit. eius saltem comparatõe erubescat. qui sine lege legaliter vivit. Erranti igitur homini data ẽ lex. erranti vero sub lege adducit̃ testimoniũ illoꝝ qui extra legem sunt. vt quia conditi. conditionis nostre ordinem seruare nolumus. ꝑceptis admonemur Et quia ꝑcepta cõtemplimus/ exemplis confundeꝛemur. Sic ergo homo sine lege ad medium deducit̃

Abb. 162 Ink. 643 (wie Abb. 160), f. 25ʳ (60%) Kat. 41

Abb. 163 Ink. 644, Beiband (Panormitanus, Lectura super libros Decretalium, Pars I), f. 2ʳ: Gregor IX. präsentiert sein Werk der Christenheit – Mondsee, nicht vor 1485 (68%) Kat. 42

De iudiciis.

Quoniam. Hic pn-cipiū vo-luminis nō exīstit ideo in ꝓbe mio ꝛ. pludijs aliter instare nō censui. attamē qꝛ sup ꝑ scdo li bro alioꝛ iuris canonici diffi cillimo ac magis vtili quem te nūi in hac amplissima ꝛ orna tissima Senaꝛ vbe ordinarie lego labente anno dñi. M. cc. ccxxj. initiū scribēdi sumpsi flu xis decē annis quib⁹ iugiter in ꝑ volumine decretaliuꝫ publice legēdo elaboꝛaui nephas exīstiani illotꝫ. vt ita dixerim: manib⁹ interꝓtatōis materiā attin-gere maxꝫ qꝛ cuiuslꝫ rei potissima ꝓs principiū est iuxta sniam iu risconsulti in. l. j. ff. de oꝛi. iur. Et ne quodāmodo vide rer iure meo scientiaꝫ vendicare ꝛ nō illi scīētie ꝛ toc⁹ bonitatis artifici tribuere. ipi⁹ em̄ sapiētia ꝛ fortitudo sunt. ipe mutat tēpa ꝛ etates. regna trāffert atqꝫ cōstituit ipe renelat ꝓfunda ꝛ absconditā ꝛ nouit in tene bris cōstituta ꝛ lux cū eo est Daniel. ij. c. nullius em̄ as sertōnis imbecillitas sacra valꝫ enumerare mysteria ni si supno fuerit erudita magistro testāte sapiētie fonte salomone. Dñs dat sapientiā ꝛ ex oꝛe eius sapieutia ꝛ prudentia. Nam q̄ sine saluatoꝛe salutē vult habere ꝛ sine vera sapientia existimat prudentem se fieri posse non sanus sed eger est. nō sapiēs ꝑ stultus in egritudi ne assidua elaboꝛabit ꝛ in cecitate noꝛia stult⁹ ꝛ temēs ꝓmanebit. xxvj. q. ij. q̄ sine saluatoꝛe. hinc Ambꝛosius sup epla ad collocen. ꝛ trāsuptiue i. §. ꝑ ecōtra. xxxvij di. Dis rō supne scientie vel terꝛene creature in eo ē q caput est eaꝫ ꝛ auctoꝛ vt q̄ būc nouerit nihil vltra que rat. qꝛ hic ē ꝓfecta ꝛtus ꝛ sapiētia q̄cq̄d alibi queriꝫ ꝓfecte inuenit. nā qui rm̄ nouit thesauꝫ sapiētie ꝛ sci entie inuenit qꝛ id nouit quod vtile ē. his annectit cō grue qđ belissime Hiero. inquit. xxvj. q. j. reuertimini. Sic⁹ doct⁹ ꝛ eruditus in lege dñi ꝓt ꝛ alios erudire ñ oꝛ sue assignare prudētie ingenioꝫ qđ possidet ꝑ gti as agat primuꝫ deo q̄ cūcta largit⁹. deinde doctoꝛib⁹ ei⁹ ac ministris ꝓ quos a deo erudit⁹ ē. si em̄ gras nō egerit ꝛ sciam sibi vēdicauerit in penuria maledicet⁹. q⁹ si eru ditus intelligēs largitoꝛē dei ꝛ ages his grāꝫ ꝓ quos a deo eruditus ē humiliauerit se ꝛ in boꝛreum dei cibos intulerit ꝑ ē scripture alimēta ꝓlo ministrauerit stati aperient⁹ sup eo catharacte celi ꝛ effūdet⁹ pluuia spūa lis sup eū ꝛ mandabit nubib⁹ celi vt pluāt sup eum im brem roris sui ꝛ abundantia rer⁹ oim̄ ꝓfruet⁹. Qua propter ego Nicolaus de tudisco cathanien. sicul⁹ int doctoꝛes minim⁹ ipi⁹ scientie capitis ꝛ auctoꝛis plixe ꝛ pie mentalit⁹ vocalit⁹ ꝙo cōpēdiose ꝓsidiū inuocovna cum boetio inquiens. O qui ꝑpetua mundi ꝛ rōne gu bernas. Terꝛarū celiꝫ satoꝛ qui tps ab euo Ire iubes. stabilisqꝫ manens. das cūcta moueri. Da pater angu stam uenti cōscendere sedē. Da fontem lustrare boni. da luce repta Inter cōspicuos animi defigere nixus. Confisus itaqꝫ de implorato auxilio ad ipius honoꝛē cui⁹ res agit⁹ ac de pissime ac deuotissime virginis ipsi us genitricis marie gloꝛiosissime ꝛ agathe patrone ac cōpatriote mee ꝛ lucie ꝓclarissime sicule cui⁹ bodie pie vigiliā colim⁹ nō min⁹ Benedicti cui⁹ a pueritia habi tum gero ad destinati opis ꝓfectionē fidentioꝛi ꝛ felici oꝛi aio cōdescendo ꝛ in ꝓsecutōe hunc ordinē serua bo. Primo nāqꝫ ꝓlixe ꝛ supflue ꝑ alios scriptis rese catis ꝓ⁹ius tacendo vel ad loca sua remittēdo obscu reqꝫ tactis declaratis colligā notabilia magis substāti fica ꝛ que vt plurimū cū materia examinanda non exi stūt. Scdo illico cōdescendā ad glo. Bernar. que cuꝫ exhibeant se cunctoꝛ cōspectui ꝛ ad ter. declaratiōem tendant ꝓ ꝓius vtile expedire decreui. Et quicq̄d ex tactis ꝑ doc. ad glo. ē applicabile eis annectere nitar ne repetendi eadem in effectu materia ministret⁹. Tercio si quid ꝑ doc. ad glo. nō applicabile apponit⁹ qđ ad in tellectū. c. necessario tēdit vl⁹ nota sit dignū ad māꝫ im minētem ꝓtinēs per oppositōes vl⁹ qōnes ꝑut magis erit materie ꝓsentaneū applicabo ꝛ tā hmōi opis fineꝫ q⁹ sup alijs libris sup q̄b⁹ si fata sinēt scribere intēdo at tingere mihi ꝓcedat ꝑcib⁹ lucie instantib⁹ altissimus a q̄ cūcta bona ꝓcedunt Amen.

De iudicijs. Rubrica.

Hec rubꝛica pōt ꝓtinuari ad ꝓcedētia duobus mo dis. Et ꝓmo sic. Supꝛa in ꝓcedentib⁹ ti. visum ē de ꝓ patoꝛijs iudicioꝫ nūc ad ipa iudicia veniendū ē. Vel scdo sic. Supꝛa visū ē de instrīs q̄b⁹ iudices indicāt vi delicet de ꝓstitutōnib⁹ ꝛ cōsuetudinib⁹. Itē de iudicuꝫ potestatib⁹ ꝛ modis creādi iurisditōem ꝛ ptātē iudicā di nūc ad ipa iudicia veniēdū est. Pōt ꝓtinuari ꝛ ꝛcio ad ꝓcedentem ti. ꝛ sic magis ad prima. In ꝓcedēti ti. visum ē de arbitris vꝛ qꝛ arbitria sunt redacta ad in star iudicioꝫ. l. j. ff. de arbi. ideo annectit ꝛc. Ad materiaꝫ rubꝛice facit. ij. q. j. ꝛ. v. q. iij. xiij. q. j. xv. q. vij. xvj. q. vj. xxx. q. vltima. §. his ita vsq̄ ad fi. Repetitur iste ti. in. vj. ꝛ in cle. Et qꝛ tractaturi sumus de iudicijs videndum est primo quid sit iudicium. Scdo quotu plex sit iudicium. Quo ad primū dic q⁹ hoc nomen equiuocū est. habet em̄ multa significata de quib⁹ Ho sti. ꝛ Goff. in sūmis eoꝛ ꝛ ꝓ Jo. an. in rubꝛica huius ti. in. vj. ꝛno. in regula in iudicijs de reg. iur. li. vj. Dicit em̄ sumit⁹ ꝓ discretōe. vñ dr⁹ q⁹ infans ꝛ furiosus caret

Abb. 164 Ink. 645 (Panormitanus, Lectura super libros Decretalium, Pars II), Teil 1, f. 2ʳ: Gerichtsverhandlung zu *De iudiciis* – Mondsee, nicht vor 1486 (67%) Kat. 43

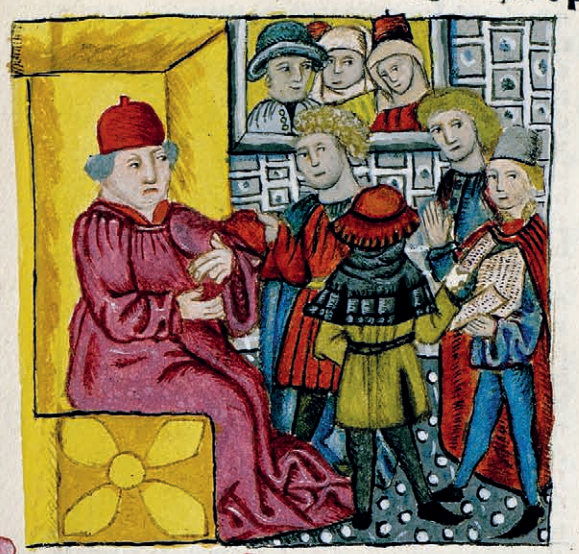
De probationibus.

Ecrubrica sa-
tis ꝓtinuata fuit supius in pre
cedenti rubrica ß magis spec
fice põt sic ꝓtinuari. Sup in
pce.ti. visuꝫ est de ꝓfessionib
p quas aduersari releuat ab
onere pbandi. verũtñ qa pte
negante bz asseuerans pbare
vj.q.ylti.actoꝛ.merito sbijcit
de pbationib ꝛ pmittit p genꝰ vt postea faciliꝰ descẽ
dat ad species. sic etiam fecit cõpilatoꝛ ffoꝛ. ꝛ. C. Hic
Jo.an. sup rubrica formauit duas qõnes ꝛ duas oppo
sitiones. ꝛ qꝛ satis vtiles sunt ad illuminãdũ intellectũ
inuenũ iõ annectã. Primo nanqꝫ querit quid sit pba
tio. scdo vñ dicat. ¶ Ad pmũ rndet ꝑm azo. ꝛ accur.
C. eo. sup rubrica. q est rei dubie p argumẽta ostẽsio.
Goff. hanc diffinitionẽ impugnat. qꝛ ex ea sequit q p
batio non fiat testib ꝛ instris cũ simpliciter dicat i dif
finitõe p argumẽta. ẕc nam verbũ argumẽtũ nõ ꝓpre
hendit in se testes vel instrã ß sola inuestigatione inue
nit veritatem. vñ dr argumentũ quasi argute inuentũ
vt dicit ter. in. c. fo. us de ꝛbo. sig. Ipse ꝛbo goff. diffi-
nit sic. q pbatio est rei dubie p testes vel instrã ꝛ ple-
nũqꝫ indicia ꝛ psumptões oñsio. ꝛ dicit plerũqꝫ qꝛ nõ
in omni causa sufficiũt indicia ꝛ psumptões. vt in cri-
minalib nisi essent violentissime. vt dicam in. c. tercio
loco. j. e. ß hosti. dicit q nõ est hec sufficiens cũ ꝛ multꝫ
alijs modis fiat pbatio qui nõ continent in diffinitõe
Hof. de quib remittit ad sũmã. e. ti. §. fi. ad spe. e. ti. §.
fi. remitto te ad bo. ter. cũ glo. in ℞. quia. ẽ. d resti. spo.
c. cum ad sedẽ. vñ plꝰ placet sibi ꝑma ꝛ rndet ad tecre.
fo. us. sup qua se fundat goff. q argumentũ sumit ibi
stricte ꝛ ꝓprie vt dialectici sumũt. ß in diffinitõe ꝓdicta
sumit large ꝑ omni specie pbatiõis sicut instrm qnqꝫ
stricte qnqꝫ large sumit. Dicit tñ vt goff. satisfiat dici
posse q pbatio est rei dubie legitime facta declaratio.
Bz certe ista diffinitio host. impugnari põt quia non
est ꝙuertibilis cũ suo diffinito sicut dz esse quelibet bo
na diffinitio. vt no. glo. sup rubrica de sum. tri. ꝛ insti.
d obli. in pn. sequeret. n. q omnis declaratio rei dubie
esset pbatio. quod est falsum cum extra iudiciũ multꝫ
modis declaret res dubia tñ nõ est pbatio. vñ potest
sic diffiniri. put ꝓprie sumit. pbatio in ti. nostro q est
rei dubie in iudicio p legitimos modos facta declara-
tio. põt etiã satis sustineri prima ß optet impꝛopriare
℞. argumenta vt sup dictũ est. ¶ Ad scdm vnde dica
tur pbatõ rndet Jo. an. ꝑm pla. q dr a. pbe aduerbio.
facit. n. pbe qui pbat. manifestat. n. dubiũ vincit ad-
uersarium ꝛ euitat penas non probantium. vel ꝑm eũ
dicit pbatio q̃i ꝓpalatio vel manifestatio eiꝰ qd est du
bii. Vel tercio dico q pbatio põt dici q̃i pba actio.
ꝛ capit actio put sonat in factũ nõ put iuris est ꝑm q
capit insti. de ac. ꝛ ob. in prin. ꝛ no. glo ĩ. c. dilecti de in-
di. ß put capit in illa oratione. Actiones nras que-
sumus dñe adiuuando psequere ẕc. vt sit sensus q p
batio est qdam pbus actus vel q illa actio p quã fit p
batio debet esse pba. i. ltima ꝛ nccio ꝙcludens j. eo. in
põtia. ¶ Venio nũc ad oppositões ꝑ oppo. de supflui
tate rubrice. nã ex quo actoꝛ de speciebꝫ pbationũ tra-
ctaturus erat statim vt pꝛ in seqntib titulis supfluum
fuit hoc genus pmittere ꝛ sic est ꝓtra id quod pollici-
tus est in ꝓemio resecatꝫ supfluis ẕc. Rndet Jo. an. q
lz infra tractet de quatuoꝛ speb pbationũ ꝙgrue ap-
tatur alteri eaꝝ. tñ hanc Ricam pmisit sub qua id pro
sequitur. vel q adaptat alteri illaꝝ speciꝝ. vel de spe-
ctantib ad plures ex illis. vel includit oẽm spẽm pban
di. ¶ De ꝑ patet qꝛ tractat in nigro de pbatione vir-
ginitatis p aspectũ. j. eo. ꝓposuisti. ꝛ. c. cãm de pbatõe
lmitũ p libros antiquos famã ꝛ admicula. j. e. cũ cãm.
de pbatione filiationis p notiationẽ ꝛ opinionẽ vicinie
j. eo. p tuas. de pbatõe p lras ordinarioꝝ. j. eo. post ces
sionẽ. ꝛ si. que nõ poterant ꝙgrue adaptari ad aliquã
speciꝝ que subijciunt. ¶ De scdo. s. de ptinentib ad
Ricas sequentes pꝛ. j. eo. c. y. vbi dr q q̃ p instrm pba
uit seu p testes nõ cogitur iurare. ad idẽ. c. tercio loco.
j. eo. vbi dr q pbatio testiũ illo casu ꝓferꝛ pbationi p
instrm ꝛ sic de alijs que ꝙgrue poterãt adaptari rndet
sequentib. ¶ Sed dices tu quare ß nõ reꝛuanit ibi:
Rndeo qꝛ eque poterant hic sicut ibi adaptari. fuit ꝑ
de arbitrarijs de quib nõ põt reddi ratio lz nõ oim. ff.
de legi. ¶ De tercio. s. q ß includit in aliquib omnez
spẽm pbandi. ꝛ sic non ita poterat eque adaptari ad
aliquaz spẽm. pꝛ exemplũ in. c. j. j. co. vbi dr q reus nõ
cogitur pbare de iure actoꝛis seu sua iura exhibere. ad
idem. j. eo. ex lris. vbi dr q in cõi indicio pbant actoꝛ
ꝛ reus. Item q dubia pbatio non releuat pbantez. j.
eo. in põtia. ꝛ in multis alijs de quib in nigro. ¶ Se-
cunda oppositio est q male sit hec rubrica situata cum
eñ ꝓfessio sit pbationis spẽs. d. c. cũ ad sedez de resti.
spo. erquo volebat tractare ꝛ pmittere pus genus de-
buit illã rubricaz de ꝓfessis postponere huic. Hol. Jo.
an. q ꝓfessio ꝓprie loquendo nõ est pbatio ß pbatio-
nis releuatio. quod bene no. ꝛpter statuta facietia mẽ-
tionem de pbatione in materia odiosa vt nõ includãt
ꝓfessionẽ. facit. l. eum qui. ff. de iureiur. ꝛ. c. j. de ꝓfe. li.
vj. vbi purã ꝛ simplicẽ negatiuã deduco in positionez
quam tñ pbare nõ possum vt ibi dr. ꝙgruenter ꝑ pre-
misit de ꝓfessione p quã releuat aduersarius ab one-
re pbandi. postea submittit de pbatione in genere vt

Abb. 165 Ink. 645 (wie Abb. 164), Teil 2, f. 2r: Richterszene zu *De probationibus* (75%) Kat. 43

De exceptõnibus.

Ilso de iure acto rum quo muniunt vt lanceis seu gladijs merito subijcit ius reoꝝ quo muniunt vt clypeis ꝛloricꝫ. vel aliter ꝛ sic. Supra visum ē de ꝓbatõnib in genere et in specie: ꝫ ꝺa vt plurimũ fundata intenti one actoris reus opponit pemptoriam vel ꝛtra ꝓbatõ nem actoris. ꝛgrue igitur ex ordine subijcit tractat⁹ de exceptionib⁹. ¶ Op. ꝛtra situationez rubrice. videtur eñ male situata. debuit enim poni ante rubricam. de li. contes. cum tũc opponant dilatorie fori. So. dic ꝙ re spectu dilatoriaꝝ ꝛgruentius fuisset ibi posita rubrica sed potius respectu pemptoriaꝝ necessario debuit po ni hic. Et si diceres quare nõ posuit ibi sicut hic: dicit Jo. an. ß esse de arbitrarijs. vel voluit hic ponere qꝛ ꝓ emptorie magis afficiũt negocium principale ideo fuit equius illã in ordine ponderari. ar. in l. queritꝫ. ff. ꝺ sta. ho. ꝛ. iiij. q. iij. hermaphroditus. et si diceres ꝙ aliꝗ ꝓ emptorie ꝓponunt ante li. conte. vt j. de li. ꝛtes. c. vno li. vj. rñdet ipse ꝙ hoc casuale nõ fuit ꝓponderandum regule vel dic ꝙ iura adaptant ad ea q̃ frequenti⁹ ac cidunt. vt l. nam ad ea. ff. de legi. ¶ Quero q̃d est excep tio: Solu. dico ꝙ est actõnis vel intentõnis exclusio. sic alternatiue dico qꝛ aliqñ excludit actionẽ aliqñ in tentionẽ tm̃. Exemplũ primi cum in veritate actori cõ petit actio ꝛ eam ꝓ exceptõez excludi oportet. nam si metu coactus vel dolo inductus tibi stipulanti ꝓmitto de iure ciuili obligatus tibi sum. vnꝺ ex stipulatu recte quidem agitur sed inique ideo ꝓ exceptionem qꝺ me. cau. vel doli mali excludendus est actoꝛ. ꝛ idem in simili bus. Exemplũ secundi qñ actio in veritate non ꝓpetit actori sed de facto agit. vt si petas a me decẽ ꝛ ego exci pio ꝛ dico me soluisse. si eñ verũ est qꝺ dico. ſ. me sol uisse nulla ꝓpetit tibi actio qꝛ solutiõe eius qꝺ debetur oñis tollit obligatio. insti. qui mo. tol. obli. in princ. ꝛ ꝙ exceptio excludit qñꝗ nõ actionẽ sed intentiõez vel actoꝛẽ ꝓbatur. ff. eo. l. ñ. ꝛ de his ꝓ Goff. in summa bu ius ti. ꝛ de multiplici exceptõne vide qꝺ nõ. j. eo. c. exce ptionem. vide etiã ꝓ Jnno. in. c. cũ dilecti. ꝛ. c. dudum. ij. de elec. vbi appellat exceptionẽ intentõnis qñ excipi tur ꝛtra eum q̃ non petit est tñ in facultate petendi et habet intentionẽ vel habere ꝺz petendi. vt qñ excipit ꝛtra electũ anteꝗ petat ꝓfirmationẽ vel ꝓsecrationez nam ꝛ exceptio pot deduci qñꝗ in iudicio licet nõ de ducatur actio vt le. ano. in l. si otendat. ff. de fideiusso

dicent ꝙ qñ pemptoria ꝓponit ante li. ꝛtes. est intenꝛ tionis exclusio. si vo ꝓponit post tũc est actõnis exclu sio. ita no. in ti. eo. §. j. v. ꝛ nõ. ꝛ in ti. de lit. contest. §. j. v. sed nunquid ꝓ exceptionẽ. ꝛ hec oñia ꝓcedũt in ex ceptõne pemptoria. de reliquis videbit. j. eo. c. pasto ralis. ꝛ. c. exceptionẽ. Qñ autẽ habuit ortuꝫ exceptio: dic ꝙ in paradiso adam excipiente ꝙ deceptus ab eua peccauerat. vt ponit spe. in. pemio. §. sanc. Ego credo ꝙ ꝓcessit ab ipsa natura qꝛ exceptio est quedaꝫ ꝺefen sio q̃ est de iure naturali. vt in cle. pastoralis. de re iudi. Et tullius li. ꝑ officioꝝ in tractatu sic inquit. Principio generi animantiũ oñi est a natura tributũ vt se vi tam corpusqꝫ tueat ꝺeclinetqꝫ ea que ei nocitura vide antur queqꝫ sint ad victũ nccia ingrat. ꝛ paret vt pa stum vt latibula ꝛ alia eiusdẽ generꝭ formalitatẽ tñ ꝑ sumpsit a iure positiuo. ¶ Dico. abbas.

Deniqꝫ Casus. Si testis de crimine con tra eum excepto cõuincit vel alꝭ quictus apparet repellit a testimonio ß de cri mine nõ punit si non tangit negociuꝫ principale. h. ꝺ. tria sunt dicta. scõm ibi ꝙ si. terciũ ibi ceterũ. Ego ma teriam huiꝰ. c. latissime expediui in duo by locis. primuꝫ eñ ꝛ scõm dictũ expediui in. c. testimoniũ. s̃. de testi. vl timum in. c. ij. de or. cog. vbi videas. hic añt aliꝗ simpli citer dicam ꝓ forma. ¶ Nota testẽ q̃tumcũqꝫ tolera tum posse repelli a testimonio si nũc de criminis suspi tione aut infamia ꝓuinci põt. ꝛco. ꝛ. dictũ. c. testimoniũ. ꝛ. c. sup eo. de testi. vbi no. quid de iure ciuili. secus añt si erat toleratus tpe quo reddidit testimoniũ. vt. l. j. C. de testa. ꝛ qꝺ ibi nõ. iij. q. vij. §. veritũ. ¶ Nõ sꝯdo ꝙ sententia est terminꝰ exclusiuus ꝓbatõnis exceptionis oppositeꝫ in psonas testiũ. pñt ergo vsqꝫ ad sententiaꝫ ꝓbatões induci. ꝛ intelligo añ exclusionez in causa ꝓ. c. dilectus. de fi. instru. ꝛ in. c. auditis. de ꝓcu. ꝛ qꝺ no. In no. in. c. pastoralis. de can. poss. ꝛ ꝓprie exceptio tñ debꝫ opponi ante aperturã attestationũ. de quo dic vt le. et no. in. c. pñtium. s̃. de testi. An añt ꝓbatões possint in duci anteqꝫ testis recipiat. dixi plene in. c. ex pte ade. ꝺ testi. ¶ Nota ꝙ ad hoc vt testis oĩno dicatur integer oportet ꝙ sit oĩno ĩmunis ab his q̃tuoꝛ. ſ. crimĩe. qꝺ in tellige vt dixi in. ꝺ. c. testimoniũ. Jnfamia. an hoc ꝓce dat in infamia facti. dic vt in. ꝺ. c. testimoniũ. Suspiti one. ſ. inimicitie. iij. q. v. accusatores. vel criminis. qꝛ nõ debet in aliquo vacillare sicut opinio ordinandi. lxxxj. di. tantis. Jtem a macula manifesta. et hoc dupliꝛ põt intelligi. ſ. de macula anime. ꝛ tunc non differt a crimi ne ꝛ sic forte sumit hic. quia primo fecit in genere men

Abb. 166 Ink. 645 (wie Abb. 164), Teil 3, f. 2r: Richterszenen zu *De exceptionibus* (80%) Kat. 43

Abb. 167 Ink. 638 (Panormitanus, Lectura super libros Decretalium, Partes III–V), P. III, f. 2ʳ: Illustration zu *De vita et honestate clericorum* (70%) – Mondsee, nicht vor 1486 Kat. 44

Abb. 168, 169 Ink. 638 (wie Abb. 167), P. IV, f. 2ʳ: Darstellungen einer Trauung und eines Ehepaars vor dem Richter zu *De sponsalibus* (70%), Initiale (80%) Kat. 44

Abb. 170 Ink. 638 (wie Abb. 167), P. V, f. 1ʳ: Richterszene zu *De accusationibus* (70%) Kat. 44

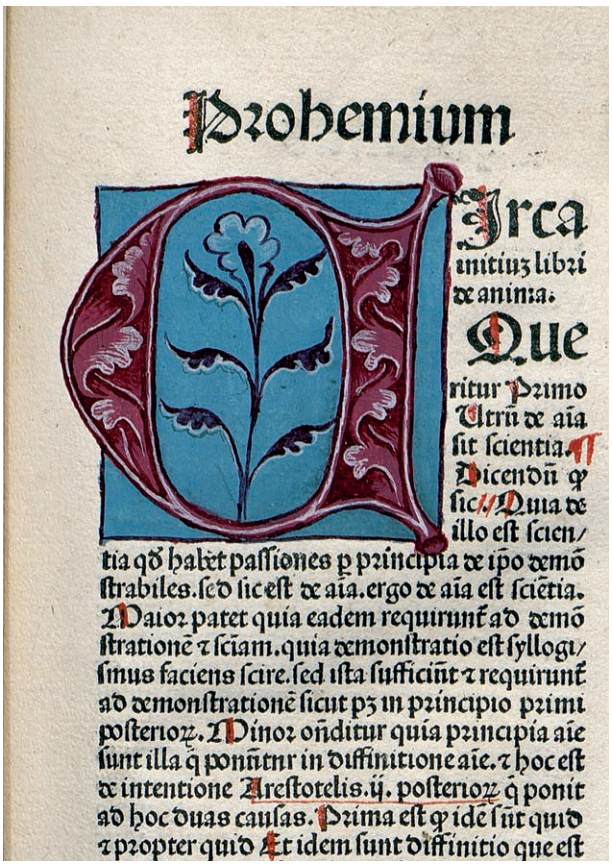

Abb. 171 Ink. 242, Beiband 1, f. 2[r] – Mondsee, um 1488 Kat. 45

Abb. 172 Ink. 495, f. 151[r] – Mondsee, nicht vor 1474 (95%) Kat. 46

Abb. 173 Ink. 270, f. 1[r] – Mondsee ?, um 1466 (95%) Kat. 47

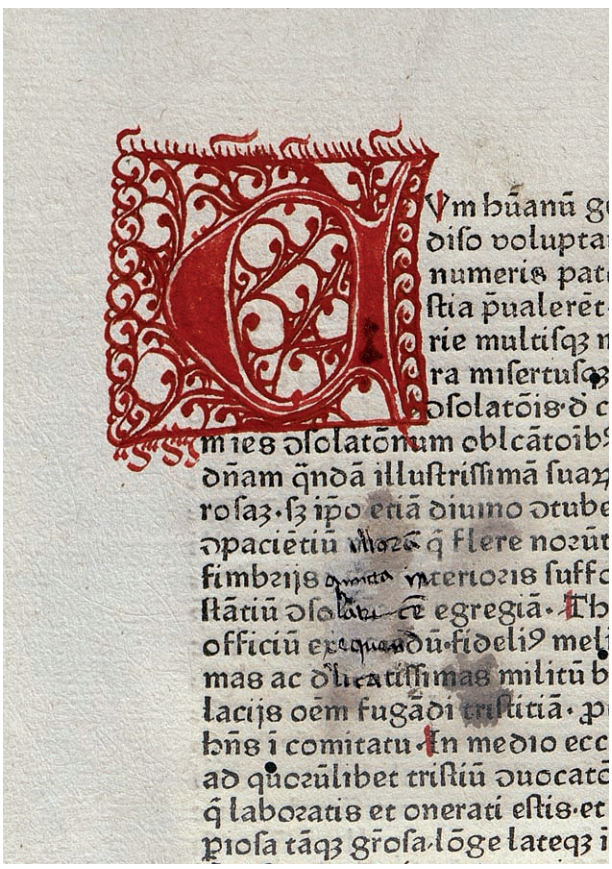

Abb. 174 Ink. 261, f. 9[v] – Mondsee ?, um 1478 Kat. 48

Abb. 175 Cod. 501 (Nicolaus de Dinkelspuhel, Lectura super Matthaeum), f. 1r: Autorbild – Garsten, 1457 Kat. 49

Abb. 176 Cod. 501 (wie Abb. 175), f. 3v: Eucharistischer Schmerzensmann Kat. 49

Abb. 177 Cod. 501 (wie Abb. 175), f. 5r: Hl. Christophorus Kat. 49

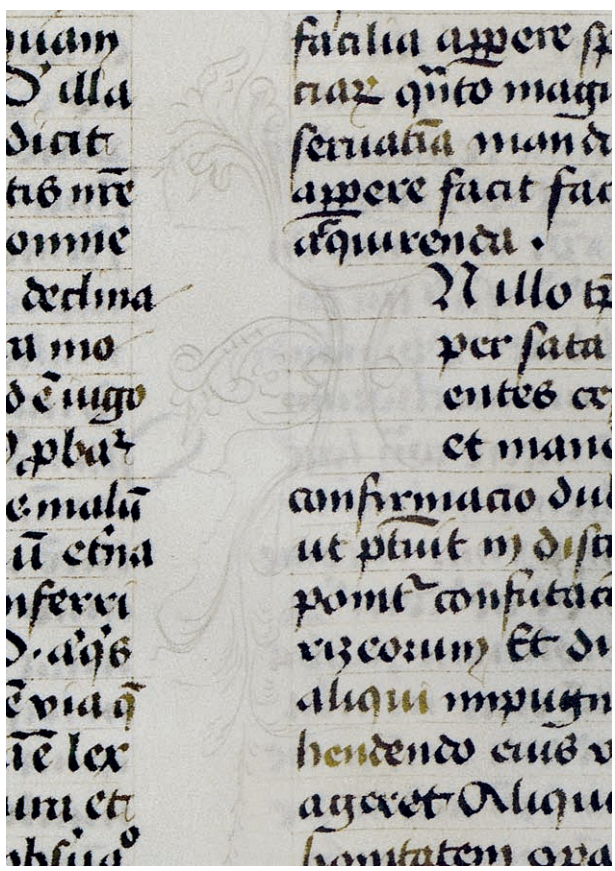

Abb. 178 Cod. 501 (wie Abb. 175), f. 183r Kat. 49

Abb. 179 Fragm. 840, f. 2ᵛ – Garsten, um 1455/65 Kat. 51

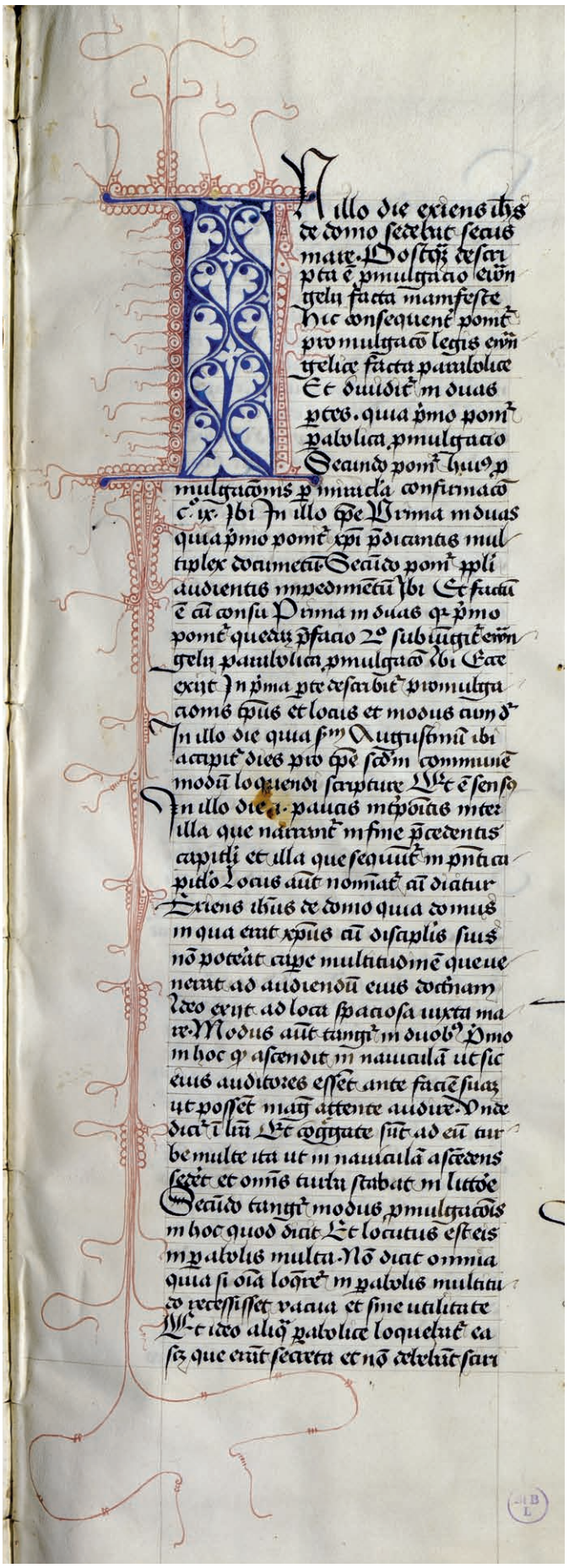

Abb. 180 Cod. 502, f. 2ʳ – Garsten, 1457 (52%) Kat. 50

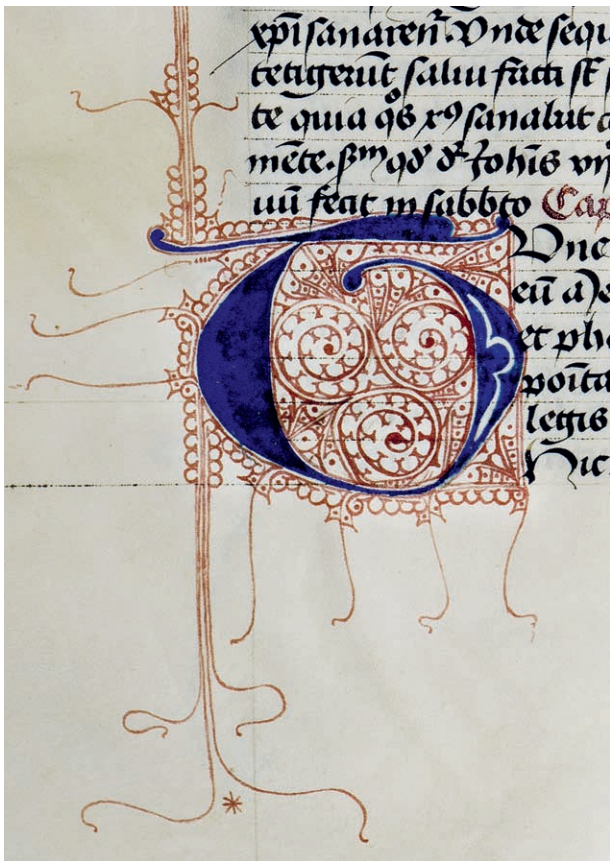

Abb. 181 Cod. 502 (wie Abb. 180), f. 16v (78%) Kat. 50
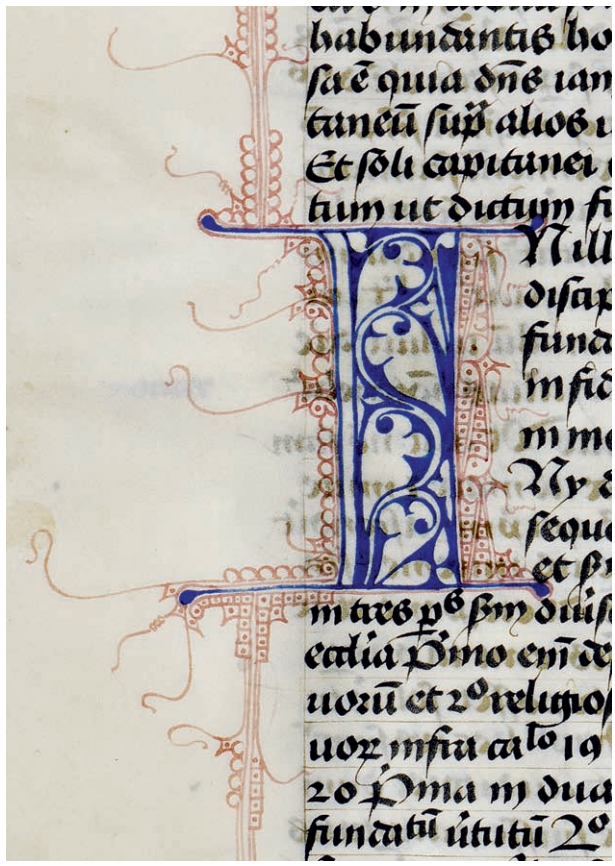

Abb. 182 Cod. 502 (wie Abb. 180), f. 39v (78%) Kat. 50

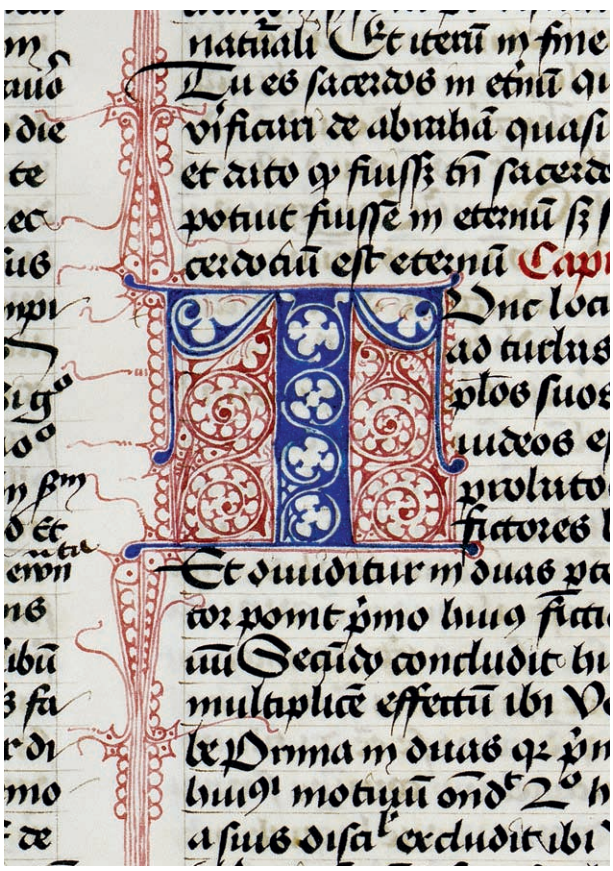

Abb. 183 Cod. 502 (wie Abb. 180), f. 99v (78%) Kat. 50

Abb. 184 Cod. 502 (wie Abb. 180), f. 111v (78%) Kat. 50